

Prva številka// poljudni članek: **Rod pastiric (*Motacilla*) v Sloveniji//**

ornitološki potopis: **Kenija// varstvo ptic in narave: KPSS – Sožitje narave in človeka//**

mi za ptice in naravo: **Utrinki z januarskega štetja vodnih ptic (IWC)// portret: Kozača**

Svet ptic: 01,'06

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS// letnik 12, številka 01, marec 2006// ISSN: 1580-3600, cena: 1500 SIT (6,26 EUR)

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 12, številka 01, april 2006//ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS//ISSN: 1408-9629

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja.

Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si, www.ptice.org

glavna urednica: Urša Koce

e-mail: ursa.koce@dopps-drustvo.si

tehnični urednik: Andrej Figelj

uredniški odbor: Marjana Ahačič, Tomaž Mihelič,

dr. Al Vrezec, Eva Vukelič

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Primer d.o.o.

fotolito: Fotolito Dolenc d.o.o.

tisk: Schwarz d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno. Cena za nečlane je 1500 SIT (6,26 EUR). Za preračunavanje cen iz tolarjev in evre se uporablja centralni paritetni tečaj (1 evro = 239,640 tolarja). Revijo sofinancirajo družba Mobitel, Ministrstvo za okolje in prostor RS in Grand hotel Union d.d. Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: ursa.koce@dopps-drustvo.si

Za objavo oglasov poklicite na društven telefon ali pošljite e-mail na naslov uredništva.

Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z naravovarstvenim delom, raziskovanjem, izobraževanjem, popularizacijo ornitologije in sodelovanjem z drugimi naravovarstvenimi organizacijami.

predsednik: mag. Slavko Polak

podpredsednik: Damjan Denac

upravni odbor: Katarina Aleš, Dejan Bordjan, Bojana Fajdiga, Marjan Gobec, Vojko Havliček, Jernej Figelj, Dušan Klenovšek, dr. Andreja Ramšak, Borut Rubinič, Žiga Iztok Remec, Dušan Sova, dr. Boštjan Surina, dr. Simon Širca, Dušan Šuštaršič, dr. Al Vrezec

nadzorni odbor: dr. Tatjana Čelik, Andrej Hudoklin (predsednik), dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta

direktor: Marijan Logar

poslovni račun: 02018-0018257011 pri NLB

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij
BirdLife INTERNATIONAL BirdLife International.

Fotografija na naslovnicu: Za dnevi dremež si kozača (*Strix uralensis*) izbere varen naslon ob drevesnem deblu.
foto: Davorin Tome

glavni sponzor DOPPS

4
Ptice naših krajev
//Al Vrezec

6
Rod pastiric (Motacilla) v Sloveniji
//Jana Kus Veenlyt

10
Kenija
//Martina Lončar

14
Sožitje narave in človeka
//Iztok Škornik

18
Utrinki z januarskega štetja vodnih ptic (IWC)

22
Monitoring 2005
//Borut Rubinič

24
Popisovanje gnezdlík
//Tomaž Mihelič

26
Program DOPPS-a za april – junij 2006

29
V iskanju žalobne sinice in velike uharice
//Alenka Bradač

29
Pletenje krmilnic iz vrbovega šibja
//Terezija Potočar

30
Ornitologija ter varstvo ptic in njihovih habitatov v Črni gori
//Darko Saveljč

31
Kam potujejo južne postovke?
//Elise Rousseau

32
Kozača
//Al Vrezec

34
Mariborski otok
//Matjaž Premzl

35
Radensko polje
//Marko Fric

36
Ptujsko jezero
//Aleš Tomažič

37
Ormoško jezero
//Aleš Tomažič

38
Na mladih svet stoji - postavimo se na noge!
//Jurij Hanžel

39
Izlet na Zbiljsko jezero
//Blaž Blažič

40
Izdelovali smo gnezdlínice
//Tanja Šumrada

40
Ornitološki krožek na osnovni šoli v Lescah
//Gašper Kos

41
Recept za lojne pogáče
//Sara Šemrov

42
Krakovski gozd
//Andrej Hudoklin

44
Lesna sova v avtu
//Petrica Vrh

45
Pita - plahi škrat tropskega pragozda
//Al Vrezec

48
Novice

Pred dvema letoma sem v okolici Lukovice pri Domžalah popisovala ptice za Novi ornitološki atlas. Opojno pomladno jutro je v vaseh nad Lukovico ustvarjalo pravo podeželsko idilo in kot že tolikokrat dotlej sem pustila, da so mi sladke, morda celo nekoliko predzrno sanjave misli o življenju izven mesta preplavlje dušo. Nasmeh se mi je prikradel na lice.

Ptice tradicionalnega slovenskega podeželja mi vedno ogrejejo srce. Prav gotovo tudi zato, ker so podeželani sami nekoč do njih gojili topel odnos, jih opevali, celo posebljali ter jih v svoje življenje sprejemali tako, kot so znali sprejemati celotno naravo – zelo realistično. Narava je dajala nekaj za golo preživetje, nekaj za veselje. V tem vzajemnem odnosu med naravo in človekom je pri slednjem svojo pot na plan sredi težaškega dela našla tudi ljubeznost.

Moje misli je zaokrožil klepet s starejšo prijetno domačinko na zadnji kmetiji popisne poti. »Povejte, no,« je začela potem, ko je izvedela, da se spoznam na ptice, »moj sin pravi, da bi se znebil lastovk v štali, zaradi čistoče in reda. Kaj pravite na to?« Še preden sem do konca izrekla svoje mnenje, sem na njenem obrazu opazila oddih, videti je bilo, da so ji lastovke ljube. »Mislim, da lastovke v štali niso prav resna grožnja, nasprotno, polovijo ogromno mrčesa, če vas ta slučajno moti,« sem menila. Misli so se mi odvijale naprej, češ, od kod se v človeka naseli takšna zapora, da ga motijo celo lastovke, naše ljube znanilke pomladi in novega življenja. Vsako leto tako težko pričakovane in toliko opevane lastovke! Gospa je prekinila tok mojih misli: »Včasih smo dejali: kjer so lastovke pri hiši, tam je sreča doma.« Prav zlahka sem si predstavljala njen topel kmečki dom, z vsemi križi in težavami, ki spadajo zraven. Tudi nekaj »umazanije«.

Urša Koce, urednica

»Dve leti po tem se zdi, kot da se je zla slutnja mladega gospodarja začela uresničevati.« Grozeca ptičja gripe je tudi v naših krajih marsikomu nagnala strah v kosti in mnogi bi se naenkrat radi znebili vsega ptičjega življa v svoji okolici. »Kako naj odstranim gnezdo?« je odločno vprašanje, ki je prav grozovito nadgradilo že takoj dovolj pereče vprašanje »Ali naj odstranim gnezdo?« Danes »dobro« informirano glavo zahodnjaka namesto trezne presoje kaj hitro obvlada nerazsoden strah pred neovladljivim in človeka nekaj nezadržno silo, da iz življenja odstranjuje vse, kar diši po potencialni nevarnosti (ali pa samo ne diši preveč prijetno). Miselnost se nagiba k nekakšni življenjski sterilnosti. Razkužilo, ki uniči do zadnje vse bakterije, morate uporabiti, saj tako zavarujete svojega otroka.

Nasprotni življenjski in miseni pol sem doživel letošnjo zimo, ko sem obiskala Angolo, v mnogih evropskih pogledih opustošeno afriško državo. Marsikje vladajo zares strahovite življenjske razmere in glej no, tam je pereč problem nemara pomanjkanje strahu in skrbi za futri. Načrtovanje boljše prihodnosti je nekaj vse preveč abstraktnega. Kolera, hepatitis, aids in druge brezstevilne in neimenovane bolezni trdovratno vztrajajo pri življenju in kosijo življenje. Misli mnogih ljudi ne sežejo kaj dlje od večera istega dne, ko je pogosto edini cilj vsaj nekoliko nasičen želodec. In pod to nujnostjo zavest o čistih rokah, no, čistoti nasploh, popolnoma pade. Seveda tudi marsikakšna užitna divja ptica in večina velikih divjih živali. Prav neverjetno pa je, da se z obrazov ljudi kljub vsem oviram za golo preživetje neovirano širijo široki nasmehi.

In mi sami, naš narod? Si upamo obdržati nekaj tako preprostega kot so lastovke v hlevu ali na steni poslopja in se jih znamo tudi razveseliti? Zmoremo živeti s skrbjo za zdravo in dobro prihodnost in jo videti tudi v ohranjanju življenja okrog nas? Zmoremo najti pravo mero pri načrtovanju tehnološkega in gospodarskega napredka, ki bo dopuščalo bogastvo in pestrost življenja? Se znamo preprostih src veseliti te pestrosti in jo občudovati? Če so to naše skupne vrednote, se moramo vsega tega učiti in jih uresničevati skupaj. Zato vas vse ponovno vabim k dejavnostim, ki jih pripravljamo na DOPPS-u. Vsakdo je pomemben člen.

Tokrat le še to: nekoliko smo prenovili revijo. V slovenski svet ptic vas bo na nov, pregleden način vodila rubrika »Ptice naših krajev«, kjer urednik rubrike niza zanimive ornitološke objave v celotnem slovenskem prostoru. Druga novost je rubrika »Ptičarske prigode«: nov prostor za vse, ki se vam na terenu ali kar v okolici doma ob pticah zgodijo zanimive, razburljive, smešne in lepe stvari, ki jih pač morate povedati naprej. Le pogumno!

PTICE NAŠIH KRAJEV

//ureja Al Vrezec

Rumenokljuni slapnik (*Gavia adamsii*)
Tretjič in četrtič v Sloveniji, in sicer na Obali, leta 2003 pri Strunjanu [Vrezec A. & Rubinič B. (2003): *Acrocephalus* 24 (118): 109] in leta 2004 pri Sečoveljskih solinah [Szymanski M. (2004): *Acrocephalus* 25 (122): 161].
foto: Borut Mozetič

Duplinska kožarka (*Tadorna tadorna*)
Nova domnevna gnezdlka Slovenije? Vsaj dva para sta se v pomladnih mesecih 2004 zadrževala v Sečoveljskih solinah [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=690>].
foto: Ivo A. Božič

Bengalska čigra (*Sterna bengalensis*)
Kar za nekaj dni v juniju 2004 sta Sečoveljske soline obiskali dve bengalski čigri, v Sloveniji zelo redki gostji [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=722>].
foto: Borut Rubinič

Rjava listnica (*Phylloscopus fuscatus*)
Nova vrsta za Slovenijo; že drugič v Sloveniji ulovljena in obročkana oktobra 2004 v Hraških mlakah [portal Ixobrychus: <http://www.ixobrychus-drustvo.si/portal/html/modules.php?name=News&file=article&sid=803>].
foto: Urša Koce

Rožnati pelikan (*Pelecanus onocrotalus*)
V času količarjev približno 2000 let pred našim štetjem je na Ljubljanskem barju verjetno gnezdel še rožnati pelikan [Janžekovič F., Malez V. & Velušček A. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 195-200], ki pa je danes v Sloveniji le izjemen gost.
foto: Luka Božič

Rožnatokljuna žvižgavka (*Netta peposaca*)
Nova vrsta tujerodne race v Sloveniji, zgorj ubežnica, se je v letu 2003 potikala po Hraških mlakah in Zbiljskem jezeru [Ciglič H. & Šere D. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 79-83; Trebar T. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 224].
foto: Tone Trebar

Duplar (*Columba oenas*)
Prvič najden na prezimovanju v Sloveniji, in sicer skupina 52 ptic blizu Murske šume v Prekmurju decembra 2002 [Božič L. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 226-227].
foto: Mirko Perušek

Žalobna sinica (*Parus lugubris*)
Ena najbolj skrivenostnih domnevnih slovenskih gnezdk vnovič videna leta 2004 v bližini Zazida ob Kraškem robu [Mihelič T. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 228].
foto: Borut Rubinič

Bela štoklja (*Ciconia ciconia*)
Leta 2004, po 40 letih, je spet uspešno gnezdiла na Cerkniškem jezeru, ko je imel par tri mladiče [Kebe L. (2004): *Acrocephalus* 25 (120): 33].
foto: Tone Trebar

Kosec (*Crex crex*)
Na Cerkniškem jezeru se je leta 2004 končal 13. tradicionalni popis kosca, ki je spet postregel s spodbudnimi rezultati [Polak S., Kebe L. & Koren B. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 59-70].
foto: Leon Kebe

Lesna sova (*Strix aluco*)
V Trnovskem gozdu je lesna sova zelo razširjena, tudi v višjih legah, ni je tam, kjer strnjeno živita kozača in koconogi čuk [Ambrožič Š. (2004): Dipl. delo, BF, Univ. v Ljubljani, Ljubljana].
foto: Al Vrezec

Rožnati škorec (*Sturnus roseus*)
V invazivnem letu 2002 so bili rožnati škoreci opazovani vsaj na dveh mestih v Sloveniji: na Ljubljanskem barju [Tome D. (2003): *Acrocephalus* 24 (116): 36] in pri Pragerskem [Kerček M. (2004): *Acrocephalus* 25 (120): 37].
foto: Eva Vukelič

Žličarka (*Platalea leucorodia*)
Žličarka je prvič prezimovala v Sloveniji v zimi 2002/2003 na vodnem zbiralniku Medvedce pri Pragerskem [Kerček M. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 94].
foto: Iztok Škornik

Priba (*Vanellus vanellus*)
Populacija pribi na Ljubljanskem barju v zadnjih letih zelo upada, kar je verjetno posledica intenzivnejšega kmetijstva in uničevanja gnezdu na njivah, kjer gnezdi večina barjanskih prib [Aleš K. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 187-194].
foto: Eva Vukelič

Srednji detel (*Dendrocopos medius*)
Novo gnezdišče redkega gnezdlca JZ Slovenije najdeno leta 2003 v hrastovem gozdu pri Senožečah [Vrezec A. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 95].
foto: Hrvoje Oršanič

Čapljica (*Ixobrychus minutus*)
Hodoško jezero na Goričkem je bilo leta 2004 potrjeno kot novo gnezdišče čapljice, mokoža in raskarja v Sloveniji [Vrezec A. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 93].
foto: Kajetan Kravos

Grivasta gos (*Branta bernicla*)
Januarja 2004 je bila na Ptujskem jezeru drugič v Sloveniji opazovana odrasla grivasta gos [Smole J. (2004): *Acrocephalus* 25 (120): 34].
foto: Borut Rubinič

Navadna čigra (*Sterna hirundo*)
Da bi nekatere čigre nahranile svoje mladiče, hrano preprosto ukradejo drugim čigram, kar se dogaja tudi v koloniji na Ptujskem jezeru [Denac D. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 201-205].
foto: Kajetan Kravos

Šmarnica (*Phoenicurus ochruros*)
Nenavadno obarvani samec, verjetno podvrste *phoenicuroides* ali celo križanec s pogrelčkom, prvič opazovan v Sloveniji na Ptujski gori leta 2002 [Kerček M. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 96].
foto: Leon Kebe

Sabljarka (*Recurvirostra avosetta*)
Aprila 2004 je bila na Hraških mlakah prvič na Gorenjskem opazovana skupina štirih ptic [Ciglič H. (2004): *Acrocephalus* 25 (120): 35].
foto: Iztok Škornik

ROD PASTIRIC (*Motacilla*) V SLOVENIJI

//Jana Kus Veenvliet

1

1: Bela pastirica (*Motacilla alba*) je med našimi pastiricami najpogostejša. Ponekod jo predvsem starejši ljudje imenujejo siva pastirica – ime, ki so ga ornitologi nadeli vrsti *M. cinerea*.

foto: Tomaž Mihelič

Med opazovanjem pastiric se mi vedno zdi, da se jim nekam mudi. Premikajo se s kratkimi, a hitrimi koraki in pri tem potresajo z repom. Zaradi te lastnosti jim ponekod pravijo tresorepke ali vrtorepke. Tudi rodovno znanstveno ime dobro opisuje njihovo vedenje, saj beseda *Motacilla* izvira iz latinske besede motare, ki pomeni stalno gibanje. In zakaj so dobile ime pastirice? Pogosto se zadržujejo v bližini živine, saj ta med pašo iz trave plaši žuželke, s katerimi se pastirice hranijo. Posebej belo pastirico ponekod imenujejo tudi pliska, staro ime za rumeno pastirico pa je ovčarica. Če se boste kdaj pogovarjali s starejšimi prebivalci, pa le bodite pozorni na imena. Nekateri bodo namreč belo pastirico poimenovali siva, sivo pa rumena pastirica.

Pastirice uvrščamo skupaj s cipami v družino Motacilliade. Pastirice in cipe imajo sicer podobno grajeno telo, po obarvanosti pa se tako razlikujejo, da njihova sorodnost ni prav očitna. Vse vrste cip so obarvane rjavo, z različnimi grahastimi vzorci po prsih. Med pastircicami pa zasledimo dva barvna vzorca: črno-bele pastirice ter sivo-rumene pastirice. V zahodni Palearktiki živi osem vrst pastiric. Od teh so tri v Sloveniji redne gnezdlke: bela pastirica (*Motacilla alba*), siva pastirica (*Motacilla cinerea*) in rumena pastirica (*Motacilla flava*). Citronasta pastirica (*Motacilla citreola*) pri nas ne gnezdi, beležimo le nekaj naključnih opazovanj v času preleta. Vse pastirice so zelo podobnega videza, kajti vse imajo vitko telo, dolg rep, kratek vrat, majhno zaokroženo glavo in tanek koničast kljun. Še posebej samci so izrazitih barv in ločevanje vrst večinoma ni zapleteno. Vsaj rod pastiric lahko določimo že po značilnem letu. Letijo namreč vijugasto, tako da se ob zamahu s perutmi dvignejo, ko so peruti zložene ob telesu, pa se spuščajo.

Klub podobni telesni zgradbi in vedenju pa pastirice, ki jih tu predstavljamo, naseljujejo zelo različne habitate. Najbolj razširjena bela pastirica je prvotno verjetno gnezdila na rečnih prodiščih. Ker pa je takih predelov vse manj, se je prilagodila tudi bivanju v naseljih. Siva pastirica gnezdi ob hitro tekočih gorskih potokih, redkeje tudi ob večjih rekah ali jezerih. Med vsemi gnezdečimi pastiricami je pri nas najredkejša rumena pastirica. Gnezdi na vlažnih travnikih z nizkim rastlinjem in posameznimi višjimi zelnatimi ali lesnimi rastlinami. Tudi rumena pastirica se je deloma že prilagodila sobivanju s človekom, saj ponekod gnezdi tudi na njivah ali pašnikih.

Bela pastirica (*Motacilla alba*)

Kot prvo predstavljam belo pastirico, ki je med vsemi najpogostejša. Zaradi prilagoditve na življenje v bližini človekovih bivališč je tudi najbolj znana vrsta pastirice. Hrbet je pretežno sivo obarvan, vendar bodejo v oči predvsem črne in bele lise na glavi in prsih. Na glavi ima značilno belo liso, ki sega od čela prek oči in lic do vrata. Na vrhu glave je črna lisa, ki sega od čela prek temena proti hrbtni. Črna obarvanost grla deloma sega na prsi. Spola lahko ločimo vsaj pri belih pastircicah v spomladanskem perju. Pri samcih je lisa na glavi črna in na sprednjem delu ostro ločena od beline, pri samicah pa je lisa črno-siva in postopno prehaja v belo čelo.

Bela pastirica zelo izrazito potresa z repom, še posebej tik po pristanku na tleh. Med hojo značilno kima z glavo. Hrani se večinoma na tleh in občasno hitro steče za žuželkami. Gnezdi v najrazličnejših odprtih

habitatih. Raje ima osončene predele z nizkim rastlinjem. Pogosto se naseli v bližini vode, prilagodila pa se je tudi na življenje in gnezditve znotraj naselij. Izogiba se le območij strnjениh gozdov. Gnezditve se začne v prvi polovici aprila. Samica ob pomoci samca izdela gnezdo v naravnih ali umetnih odprtini ali špranji, lahko tudi med koreninami dreves. Za mladiče skrbita obo starša.

Skoraj vso Evropo poseljuje podvrsta *Motacilla alba alba*, le v Veliki Britaniji živi podvrsta *M. a. yarrellii*. Le redko lahko to podvrsto opazimo tudi pri nas. Vzorec lis na obrazu je zelo podoben, hrbet pa je črn. Za vrsto je sicer značilna velika razširjenost, ki se razteza prek celotne Evrazije, sega pa tudi v del severozahodne Afrike ter na Aljasko. V drugih delih areala živi še sedem podvrst. Vse so črno-belo obarvane, razlikujejo se predvsem v obarvanosti glave in hrba ter po obsegu beline na perutih.

Pojavljanje v Sloveniji: Vrsta je v Sloveniji splošno razširjena in jo prištevamo med zelo pogoste vrste. Pri nas jo lahko opazimo prek celega leta, čeprav je v zimskih mesecih redka. Velik delež populacije pa se v pozni jeseni seli proti jugovzhodu, vendar je selitev počasna in se konča šele v začetku decembra. Posamezni osebki prezimijo celo v osrednji Sloveniji, še več pa jih je ob morju. Spomladanska selitev se začne zdaj in k nam se vrnejo že konec februarja.

Siva pastirica (*Motacilla cinerea*)

Siva pastirica ima med vsemi vrstami najdaljši rep, s katerim med hojo ves čas potresa. Zgornja stran telesa je siva – razen trtice, ki je rumeno obarvana. V gnezditvenem obdobju je vsa spodnja polovica telesa, z izjemo grla, rumeno obarvana. V zimskem perju je trebuh bel, rumeno je le podrepno perje. Izmed vseh tu opisanih vrst ima le siva pastirica roza obarvane noge, pri drugih vrstah pa so obarvane črno. Glava je pri obeh spolih sivo obarvana z belo nadočesno progo. Spolov v obdobju gnezditve ni težko ločiti. Samec ima črno grlo, ki ostro meji na belo podustno progo. Pri samicah je grlo skoraj vedno belo obarvano, pa tudi trebušna stran je nekoliko manj živorumen obarvana. V poletnih mesecih vzdolž potokov pogosto opazimo tudi mladiče, ki so podobni odraslim osebkom v zimskem perju, vendar je hrbet bolj rjavkasto obarvan. Sivi pastirici je nekoliko podobna le rumena pastirica, ki pa ima zelenkasto obarvano hrbitno stran in črno obarvane noge. Siva pastirica je v primerjavi z belo in rumeno še najmanj vezana na bližino človekovih bivališč. Gnezdi ob hitrih gorskih potokih, kjer brežine poraščata

2: Bela pastirica
(*Motacilla alba*)
foto: Tone Trebar

3: Siva pastirica
(*Motacilla cinerea*)
foto: Dare Fekonja

4: Citronasta
pastirica (*Motacilla citreola*), samica.
Samci imajo trebuh
in vso glavo živo
rumeno obarvano.
foto: Borut Rubinič

grmičevje in gozd. V naseljih jo bomo opazili le izjemoma, kadar skozenj teče primeren potok. Gnezde je, podobno kot pri beli pastirici, nameščeno v luknji ali špranji. Večinoma je gnezdo tik ob vodi. Zelo pogosto so gnezda skrita pod mostovi ali pa med koreninami na bregu potoka. Sprva gnezdo gradita samec in samica, dokonča pa ga samica sama. Za mladiče skrbita oba starša.

Siva pastirica ima obsežen areal, ki obsega velik del Evrazije. Ni je le v večjem delu zahodne Rusije in delu severne Afrike. Geografska raznolikost sive pastirice je v primerjavi z sorodnimi vrstami majhna. Skoraj celoten areal poseljuje soimenska podvrsta *Motacilla cinerea cinerea*, le na Kanarskih otokih najdemo še dve drugi podvrsti.

Pojavljanje v Sloveniji: Siva pastirica je pogosta vrsta, najdemo jo ob številnih gorskih in srednjegorskih potokih, pa tudi ob nekaterih večjih rekah in jezerih. Severnoevropske populacije se od avgusta do oktobra selijo v južno Evropo ali zahodno Afriko. V Sloveniji pa so sive pastirice stalnice in prezimujejo vzdolž tekočih voda.

Rumena pastirica (*Motacilla flava*)

Areal rumene pastirice obsega večji del Evrazije, del severne Afrike, sega pa tudi na Aljasko in v del Kanade. Znotraj tega areala je opazna velika geografska raznolikost, saj ločimo kar 13 podvrst. Slovenija leži na stičišču treh podvrst, tako pri nas gnezdi: *Motacilla flava cinereocapilla*, *M. f. feldegg* in *M. f. flava*. Neredko se v času selitve pri nas pojavitajo

še druge podvrste. Rumene pastirice smo že obširneje predstavili v Svetu ptic leta 2000 (letnik 8, številka 2), zato tu ponovimo le znake gnezdečih podvrst rumenih pastiric. Pri vseh podvrstah je hrbtna stran rjavozelena, spodnja stran pa pri samcih v gnezditvenem obdobju živorumena. Podvrste se ločijo predvsem po obarvanosti glave in grla, predvsem pri samcih. Samice so manj izrazito obarvane, zato je določevanje podvrst pogosto zelo zapleteno. V Sloveniji najpogosteje gnezdi podvrsta *M. f. cinereocapilla*. Samec ima temno sivo glavo in ušesne krovce, grlo pa je belo. Samci nimajo nadočesne proge ali pa je zelo tanka. Samice imajo zeleno-sivo glavo in pogosto tanko, neizrazito nadočesno progo. Z Balkanskega polotoka sega k nam areal podvrste *M. f. feldegg*. Samec te podvrste ima svetleče črno glavo in ušesne krovce, grlo pa je živorumeno. Samice so zelo raznolike, zato jih pogosto težko ločimo od drugih podvrst. Večinoma imajo temno-sivo glavo brez nadočesne proge. Podvrsta *M. f. flava* je razširjena v večjem delu Evrope, pri nas pa posamezni pari gnezdi predvsem v severovzhodni Sloveniji. Pri samcih so čelo, vrh glave, teme in ušesni krovci obarvani modro-sivo, nad očesom pa poteka izrazita bela proga. Grlo je prav tako belo obarvano. Samica je manj izrazitih barv, glava je rjava-siva, nadočesna proga pa je umazano bela in manj opazna. V času selitve se pri nas neredko ustavijo tudi posamezni osebki drugih podvrst rumenih pastiric. Doslej smo poleg zgoraj opisanih zabeležili še podvrste *M. f. iberiae*, *M. f. thunbergi* in *M. f. beema*. Pri samcih podvrste *M. f. iberiae* je vzorec na glavi enak

kot pri *M. f. flava*, grlo pa je belo. Samci *M. f. thunbergi* so podobni podvrsti *M. f. feldegg*. Prav tako imajo rumeno grlo, glava pa je sivočrna. Ob tej priložnosti velja opozoriti, da se podvrsti pogosto križata. Kadar opazujemo veliko število osebkov na selitvi, bomo vedno opazili nekatere z vmesnimi znanimenji, po katerih pa podvrste ne bo mogoče določiti.

Rumene pastirice so gnezdlanke vlažnih habitatov s pretežno nizkim rastlinjem, ki pa ga vsaj tu in tam prekinjajo visoke steblike ali grmi. Samci namreč potrebujejo izpostavljena mesta, s katerih pojejo in označujejo svoj teritorij. Posamezni osebki gnezdijo tudi na njivah. Gnezditev se začne v prvem tednu maja in traja vse do konca junija. Gnezdo gradi samica sama, samec jo le spremi. V nasprotju z drugimi vrstami pastiric rumena naredi gnezdo kar na tleh. Za mladiče skrbita oba starša. Medtem ko potresanje z repom pri odraslih ni tako izrazito, pa to pogosto počno speljani mladiči, ko čakajo starše, da jim prinesejo hrano.

Pojavljanje v Sloveniji: Rumena pastirica se v Sloveniji v večjem številu pojavlja le tu in tam, drugod je redka. Največje populacije so na Cerkniškem polju, Ljubljanskem barju, Sečoveljskih solinah, Ribniški dolini. Posamične pare najdemo v severovzhodni Sloveniji. Na selitvi jih lahko opazujemo tudi drugod, saj se ustavlajo na poplavnih ravninah. Skoraj vse populacije rumenih pastiric se selijo, evropske populacije v podsaharsko Afriko. Pri nas se jesenska selitev začne avgusta in do konca septembra. Slovenijo zapustijo tudi zadnji osebki. Spomladi lahko

posamezne pastirice opazujemo že konec marca, vendar vse do začetka maja prek Slovenije poteka izrazita selitev. To je tudi najboljši čas za opazovanje različnih podvrst.

Citronasta pastirica (*Motacilla citreola*)

Kot zadnjo omenjamo še citronasto pastirico, ki se v Sloveniji pojavlja zelo redko v času selitve. Odrasli samci imajo živorumeno obarvano trebušno stran in vso glavo. Pri obeh sploh je hrbtna stran sivo obarvana z izrazitim belim progam v perutih. Samice imajo sivo glavo in ušesne krovce, vmes pa poteka široka rumena nadočesna proga, ki obkroža ušesne krovce in se nadaljuje na prsi. Celotna spodnja stran, razen podrepnega perja, je rumeno obarvana.

Razširjenost citronaste pastirice je omejena predvsem na rusko tundro, vendar se vrsta v zadnjih desetletjih širi proti zahodu, tako da imamo posamezne podatke o gnezditvi tudi že v Evropi. Ločimo dve podvrsti, vendar meja med njima ni ostra in na mnogih predelih prihaja do križanja.

Soimenska podvrsta *M. citreola citreola* gnezdi v enakem habitatu kot rumena pastrica; kjer se areal vrst prekriva, vrsti pogosto sobivata. Druga podvrsta *M. c. calcarata* pa gnezdi na gorskih pašnikih in močvirnih travnikih na nadmorskih višinah prek 2000 m.

Pojavljanje v Sloveniji: Vrsta se v času selitve le redko pojavlja v Sloveniji. Doslej smo pri nas zabeležili manj kot 10 opazovanj te vrste. ●

5: Rumena
pastirica (*Motacilla
flava feldegg*)
foto: Iztok Škornik

6: Rumena
pastirica (*Motacilla
flava cinereocapilla*)
foto: Iztok Škornik

7: Rumena
pastirica (*Motacilla
flava flava*)
foto: Borut Rubinič

8: Rumena
pastirica (*Motacilla
flava iberiae*)
foto: Jana Kus
Veenvliet

9: Rumena
pastirica – samica
foto: Jana Kus
Veenvliet

Kenija

//Martina Lončar

Površina: 582.64 km²
Št. prebivalcev: 28.337.000
Najvišja točka: Mt. Kenya: 5.199 m
Število vrst ptic: 1.084
Število IBA-jev: 60

Značilne vrste ptic: sedlarka (*Ephippiorhynchus senegalensis*), marabu (*Leptoptilos crumeniferus*), pavji žerjav (*Balaeniceps regulorum gibbericeps*), mali plamenec (*Phoeniconaias minor*), črnoki pelikan (*Pelecanus rufescens*), pegatka (*Numida meleagris*), tajnik (*Sagittarius serpentarius*), noj (*Struthio camelus*), jastreb vrste *Gypohierax angolensis*, rdečerepa kanja (*Buteo augur*), glumaški orel (*Terathopius ecaudatus*), turako vrste *Tauraco hartlaubi*, zlatovranka vrste *Coracias caudata*, tokovrste *Tockus deckeni*, tribarvni blestivec (*Lamprotornis superbus*), rdečekljuni govedar (*Buphagus erythrorhynchus*), medosesi (*Nectarinia sp.*), tkalci (*Ploceus sp.*), vidaji (*Euplectes sp.*)

Savana, širna travnata pokrajina, prepredena z redkimi akacijami in trnatim grmičevjem, daje dom mogočnim čredam gnujev, zeber, bivolov..., ki jim vneto sledijo številne zveri. Nad njimi pa krožeči mrhovinarji pozorno oprezajo za poginulimi žrtvami. Nenehen boj, v katerem so zmagovalci preživeli. To je dežela, ki slehernemu ljubitelju živali in divjine zapusti vrsto nepozabnih vtisov.

Značilne rastline: *Encephalartos sp.*, *Adenium obesum*, glicinija vrste *Wisteria speciosa*, akacie (*Acacia albida* – najvišje trnato drevo v afriški savani, *A. tortillis*, *A. xanthophloea*), baobab ali opičji kruhovec (*Adansonia digitata*), kigelija ali klobasasto drevo (*Kigelia pinnata*), krvika (*Hemianthus sp.*), »orjaška« lobelija (*Lobelia deckenii*), ohrovasti grint (*Senecio brasicea*), »dum« palma (*Hyphaene thebaica*)

Varstvo narave: narodni parki zavzemajo 7,6 % ozemlja; vseh narodnih parkov in rezervatov je 52

Viri ogrožanja: uničevanje naravnih habitatov, divji in športni lov, množični

Za Kenijo, vzhodnoafriško državo, ki jo ekvator seka približno čez polovico, je značilno tako izredno raznoliko površe kot podnebje, kar se kaže tudi v drugih naravnih elementih. V deželi velikih kontrastov je opaziti precejšnjo raznolikost habitatov; posledica tega je tudi izredna vrstna pestrost ptic, število katerih znaša 1.084. (Po vrstni pestrosti v Afriki je Kenija takoj za Zairom.) Večina teh vrst je razširjena po celotni vzhodni Afriki, največ v Tanzaniji (90 %) in Ugandi (85 %) ter južni Etiopiji, Somaliji in Sudanu. V Keniji je endemičnih 6 vrst, več endemitov je razširjenih v okoliških deželah – predvsem v Etiopiji in Somaliji.

Kenijo v grobem razdelimo na štiri naravne enote. Severna in vzhodna Kenija zavzemata obsežna gorata območja savan, polpuščav in puščav, predele, ki se jih je moderna civilizacija najmanj dotaknila. Z jezerom Turkana, v katerem živi največja populacija nilskih krokodilov (*Crocodylus niloticus*) v Keniji, meji na Etiopijo. Zahodna Kenija meji z jezerom Viktoria na Ugando in Tanzanijo. Na tem območju sta zelo razširjeni tropski bolezni bilharzioza in malarija; v slednji je prav tukaj žarišče okužb. To je najbolj poseljen del države in sredi intenzivnih obdelovalnih površin ležijo ostanki prvotnega deževnega tropskega gozda – Kakamega. Obalni predeli obsegajo kakih 480 km dolge peščene plaže ob Indijskem oceanu, koralne grebene, arhipelag Lamu, estuar Tane, najdaljše kenijske reke, mangrove in ozek pas obalnega gozda: Arabuko-Sokoke, največjega ostanka prvotnih obalnih gozdov v vzhodni Afriki. Sestavlajo ga mešani sestoji vrste *Encephalartos hildebrandtii* iz družine sagovk (*Cycadaceae*), gosti sestoji vrst iz rodu *Cynometra* iz družine rožičevk (*Caesalpiniaceae*) in gozdni sestoji miombe (*Brachystegia sp.*). Južno se peščene plaže nadaljujejo v Tanzanijo, od koder se je v Kenijo razširila svahilščina, od leta 1963 (oziroma neodvisnosti) uradni jezik Kenije. Z oddaljevanjem od Indijskega oceana se količina padavin zmanjšuje, tropská drevesa obalnega pasu, kot so kokosove palme (*Cocos nucifera*), bananovec (*Musa sp.*), papaja (*Carica papaya*), plumerija (*Plumeria sp.*) in kigelija (*Kigelia pinnata*), pa se postopoma umikajo akacijam (*Acacia sp.*), baobabom (*Adansonia digitata*) in trnatumu grmičevju savan.

Območje Centralnega gorovja in Velikega afriškega tektonskega jarka (Great Rift Valley), ki poteka od doline reke Jordan v Siriji do Zambezija v Mozambiku, je nekakšna hrbitenica Kenije. Pokrajina je prepredena s sodavimi in z manj številnimi sladkimi jezeri (Baringo, Naivasha) ter z ugaslimi vulkaniki. Na vzhodu meji na gozdnatno pobočja pogorja Mt. Aberdareja in Mt. Kenye, druge najvišje gore Afrike. Zaradi večjih nadmorskih višin in večje količine padavin je to eno najbolj rodovitnih območij Kenije. Predvsem na nižjih pobočjih gorovij ležijo obsežne plantaze čajevca in kavovca, ki so večinoma v lasti belcev. Na južnem koncu Centralnega gorovja leži Nairobi, glavno mesto Kenije. Od prestolnice nas reliefno razgibana pot vodi mimo obsežnih plantaz čajevca do juga države, kjer se razprostirajo širne travnate in grmičevnate savane. To je tisti del, kjer v številnih narodnih parkih in rezervatih, kot so Masai Mara, Amboseli in Tsavo, opazujemo večino divjih živali.

Jezero Nakuru (sedanja globina: 3,5 m) je le eno izmed številnih sodavih jezer na območju vzhodne veje Velikega afriškega tektonskega jarka. Visoka stopnja alkalinosti jezera je posledica visoke evaporacije in edinega še deluočega karbonatnega – karbonatnega vulkana Ol Doinyo Lengai (2.856 m), Gore bogov v jeziku Masajev. Visoka koncentracija karbonatov in bikarbonatov povzroča ekstremne živiljenjske razmere ter posledično nizko vrstno pestrost v jezeru, po drugi strani pa masoven razvoj modrozelenih cepljivk spiruline vrste *Spirulina platensis*, ki je osnova celotnega prehranjevalnega spletja v jezeru. Edini živeči vretenčar v jezeru je riba vrste *Oreochromis asalicus grahami*. To so naselili leta 1953 z namenom, da bi omejili število komarjev, ki so se razmnoževali v manj slanih predelih jezera (boj proti malariji). Od vseh znanih rib živi v najbolj ekstremnih razmerah. Največja ornitološka privlačnost narodnega parka Nakuru so

Zemljevid:
Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin.«

1 - 6: Masajski deček, čreda črnorepih gnujev (*Connochaetes taurinus*), impale (*Aepyceros melampus*) na robu travnate savane, rumenopikasti stepni pečinarji (*Heterohyrax brucei*), sloni (*Loxodonta africana*)

7: Savana Zahodnega Tsava.
foto: Martina Lončar

8

9

13

14

15

10

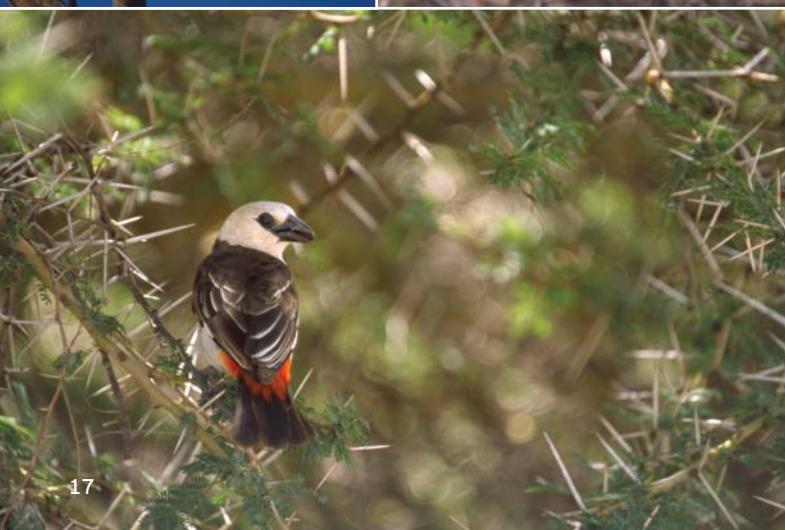
11

12

16

17

8: Simbioza med bivolom (*Syncerus caffer*) in rdečekljunim govedarjem (*Buphagus erythrorhynchus*) foto: Martina Lončar

9: Vzhodnoafriški noj (*Struthio camelus massaicus*) foto: Martina Lončar

10: Marabu (*Leptoptilos crumeniferus*) foto: Martina Lončar

11: Pavji žerjav (*Balearica regulorum gibbericeps*) se je prilagodil na delno antropogeno spremenjene habitate, kjer sedaj živi večina vzhodnoafriških populacij. foto: Martina Lončar

jate več stotisočih malih plamencev (*Phoeniconaias minor*), ki se že v jutranjih urah zbirajo na jezeru in ga čez dan značilno rožnato obarvajo. Gnezdi na jezerih Magadi in Natron v Tanzaniji, kjer so zaradi neprehodnega blatnega površja varni pred plenilci. Za plamente je značilen poseben način hranjenja: s filtriranjem, saj bi bile alkalne vode in druge snovi v njih preveč toksične zanje, če bi jih prejeli v prevelikih količinah. Iz vode filtrirajo spiruline in velike količine beta-karotenov, ki jih le-te vsebujejo, jih dajejo značilno rožnato barvo. Obsežne jate so nemalokrat lahek plen za afriškega jezercu (*Haliaeetus vocifer*), marabujo (*Leptoptilos crumeniferus*), zlatega šakala (*Canis aureus*) in lisasto hijeno (*Crocuta crocuta*). Na ožjem območju jezera se zadržujejo še veliki plamenci (*Phoenicopterus ruber*), rožnati pelikani (*Pelecanus onocrotalus*), kormorani (*Phalacrocorax carbo lucidus*), čaplja vrste *Egretta gularis schistacea*, veliki ponirki (*Podiceps cristatus fuscatus*), redkeje pa tudi žičarka (*Platalea leucorodia*). V parku Nakuru je bilo zabeleženih več kot 400 vrst ptic, vendar nihovo število niha glede razpoložljive hrane. V času pomanjkanja hrane ali kadar je jezero popolnoma izsušeno, se ptice zadržujejo na drugih sodavih jezerih (Bogoria, Natron, Elmenteita,...). Jezero obdajajo travnata pokrajina, gozd mlečka (*Euphorbia grandicornis*) in svetli gozdovi akacie vrste *Acacia xanthophloea*, v katerih smo opazovali žolno vrste *Campetheria nubica*, kukala vrste *Centropus superciliosus* in rdečerepo kanjo (*Buteo augur*).

Tsavo je z 20.812 km² največji med enaindvajsetimi naravnimi parki v Keniji (je večji od površine Slovenije). Zaradi lažjega upravljanja je razdeljen na zahodni in vzhodni del. Prostrane grmečevnate savane Vzhodnega Tsava in vulkansko blago hribovito površje Zahodnega Tsava ponujata začasno bivališče številnim pticam selivkam predvsem med oktobrom in januarjem, saj park leži na eni izmed glavnih selitvenih poti za ptice severne hemisfere. V Vzhodnem Tsavu živita največji populaciji slonov (*Loxodonta africana*) in kafarskih bivolov (*Syncerus caffer*) v Keniji. Območje

parka je bilo vrsto let epicenter divjega lova. Posledica tega je drastičen upad števila slonov in črnih nosorogov (*Diceros bicornis*). Ilegalni lov, ki je zajel tudi druge predele Afrike, je bil najobsežnejši predvsem ob koncu 19. stoletja ter vsedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja. Posledice: število črnih nosorogov je padlo z 18.000 leta 1969 na okrog 1.100 leta 1984, populacija slonov v Keniji pa se je v manj kot desetih letih zmanjšala s 167.000 (1973) na 60.000 (1980). Danes so narodni parki in druga zavarovana območja v Keniji še edina območja za preživetje nekaterih populacij velikih sesalcev v naravi. Črede slonov lahko najpogosteje opazujemo ob rekah in manjših vodnih kotanjah. V bolj sušnatih območjih, predvsem na meji med odprto travnato savano in gostim grmečevjem, vidimo gerenuka (*Litocranrus walleri*), čopouho bajzo (*Oryx beisa callotis*), kirkovega (*Madoqua kirki*) in güntherjevega dikdika (*M. guentheri*). Slednji od vseh dikdikov živi v najbolj suhih predelih. Najbolj razširjene antilope v Tsavu so impale (*Aepyceros melampus*) in grantove gazele (*Gazella granti*), medtem ko so thomsonove gazele (*Gazella thomsoni*) v tem parku redke, a zelo pogoste v ravninskih predelih Amboselija, Masai Mare in NP Nairobi. Poleg omenjenih živali smo v Tsavu med drugimi opazovali še krdelo levov (*Panthera leo*), samico geparda z mladičem (*Acinonyx jubatus*), masajske žirafe (*Giraffa camelopardalis tippelskirchi*), navadne zebre (*Equus quagga boehmi*), kongona (*Alcelaphus buselaphus*), defaške elipsaste obvodne antilope (*Kobus ellipsiprymnus defassa*), elanda (*Taurtragus oryx*), številne svinje bradavičarke z mladiči (*Phacochoerus aethiopicus*), povodne konje (*Hippopotamus amphibius*), rumene pavijane (*Papio cynocephalus*), na skalah Zahodnega Tsava pa so bili pogosti rumenopikasti stepni pečinarji (*Heterohyrax brucei*). Prav tako kot je spremenljiva pokrajina v tem delu Kenije, je raznolik tudi svet ptic. Tu srečamo od spektakularnih jat živo obarvanih škorcev vrste *Cosmopsarus regius*, razširjene po večjem delu parka, do težje opaznih listnic vrste *Bradypteruslopezi* v hribovju Chyulu Hills. Poleg omenjene vrste škorcev je prav tako pogost tribarvn blestivec (*lamprotornis superbus*), sicer najbolj razširjena vrsta škorcev v Keniji. Značilno za ta rod škorcev

je njihova metalno modra, zelena in vijolična obarvanost, kar je značilnost mnogih njihovih sorodnih vrst s pozornost vzbujajočo rumeno šarenico. V območjih suhe travnate savane z redkimi drevesi in grmečevji je razširjena največja živeča ptica: noj (*Struthio camelus*). V zahodnem delu parka pogosteje srečamo vzhodnoafriškega noja *Struthio c. massaicus*, a real katerega obsega območje južno od Nairobija in Zahodnega Tsava ter od Serengetija do Ngorongora in območja Aruše. V vzhodnem delu parka pa je pogosteji somalijski noj (*Struthio c. molybdophanes*), ki je sicer razširjen vzhodno od jezera Turkana, južno od Sambura do Vzhodnega Tsava. Areal razširjenosti noja je bila v preteklosti tudi severna Afrika, vendar je v zadnjih 120 letih tamkajšnja populacija doživela drastičen upad zaradi lova in zbiranja jajc, tako da danes živi nekaj osebkov le še v zahodni Sahari. V odprtih travnatih in grmečevnatih savanah pogosto vidimo tajnika (*Sagittarius serpentarius*), droplje (*Eupodotis senegalensis canicollis*, *E.hartlaubii*), pegatke (*Numida meleagris*), srakoperje (*Laniarius rufigularis*, *L.funebris*), jastrebe (*Gyps africanus*, *Trigonoceps occipitalis*), v družbi velikih sesalcev pa številne rdečekljune govedarde (*Buphagus erythrorhynchus*). Kafrski rogati krokar (*Bucorvus leadbeateri*) naseljuje bolj sušne odprte predele z nizko travo in je poleg rogatega krokarja (*Bucorvus abyssinicus*) edini skorajda izključno na tleh živeči kljunorožec. Gnezdi v debelejših drevesih, ki izjemo baobabu ne uspevajo, tako da se razširjenost kafrskega rogatega krokarja približno ujema z razširjenostjo te dresnesne vrste. Ob vodnih kotanjah in vodotokih se pogosto zbirajo sveti ibisi (*Threskiornis aethiopicus*), ibisi vrste *Bostrychia hagedash brevirostris*, dolgonoge pribi (*Vanellus armatus*), nilske gosi (*Alopochen aegyptiacus*) in marabui (*Leptoptilos crumeniferus*). Slednje uvrščamo med štoklje (*Ciconiidae*), a se pogosto prehranjujejo z mrhovino. Močni kljun marabujev bolj kot za razkosanje mesa rabi za prodiranje v notranjost telesne votline, s perjem redko pokrita glava marabuja pa je primerna za vstop v truplo poginulih živali.

Na jugu Kenije leži **Masai Mara**, dežela Masajev. To nomadsko pleme izvira iz severozahodnih predelov od jezera Turkana in se je tu naselilo v 18. stoletju. Plemena, ki so živelna na območju sedanjega naravnega rezervata, so preselili na njegov rob, v določenih predelih rezervata pa imajo le možnost paše. Zaradi hitre rasti prebivalstva in ker je prehrana domače govedi skorajda enaka prehrani krovijih antilop (*Alcelaphini*), pogosto prihaja do konfliktov med domačimi plemenami in divjimi živalmi na eni strani ter vodniki naravnih parkov in rezervatov na drugi. Masai Mara je v ekološkem pogledu nadaljevanje Serengetija v Tanzaniji, kjer čez reko Maro potekajo najobsežnejše migracije gnuev in zeber. Na migracijska gibanja vplivajo razlike v količini in kakovosti hrane, ki so posledica sezonskih padavin. Tako se junija in julija v Masai Mari poveča število gnuev na več milijonov, ko ogromne črede v družbi zeber migrirajo iz Tanzanije. Med oktobrom in novembrom se črede obrnejo proti Serengetiju. Pogosto se v družbi z zeberi in gnuji pojavljajo topiji (*Damaliscus lunatus topi*), ki v Keniji živijo le v Masai Mari. Travnato savano Masai Mare ponekod popestrijo dežnikaste akacie (*Acacia tortilis*) s številnimi gnezdi tkalcem vrste *Bubalornis niger*, galerijski gozdovi ob reki Mari in manjši močvirnati predeli, kjer smo opazovali sedlarko (*Ephippiorhynchus senegalensis*) in čapljo vrste *Ardea rufiventris*. V travnatih in grmečevnatih predelih smo večkrat videli abesinsko zlatovranko (*C. abyssinica*), zlatovranko vrste *Coracias caudata*, čebelarja vrste *Merops bullockoides*, toka vrste *Tockus erythrorhynchus*, turaka vrste *Corythaixoides personata leopoldi* in lirorepaga vidaja (*Euplectes jacksoni*). Na akacijah so marabui oprezali čez razprostraneno savano za mrhovino, nad širno travnato pokrajino pa so krožili golouhi jastrebi (*Torgos tracheliotus*), stepski (*Aquila nipalensis orientalis*) in glumaški orli (*Terathopius ecaudatus*) ter orli vrste *Polemaetus bellicosus*. Verjetno so časi, ko so živali vladale v brezmejni divjini, minili. Sedanja evolucija je žal v rokah človeka; pa naj vendar zaključim z mislimi Brownerja: »Divjina je naredila človeku, toda človek ne more narediti divjine. Lahko ji samo prizanec.« ●

12: Na jezeru Nakuru se poleg malih plamencev (*Phoeniconaias minor*) prehranjujejo tudi plamenci (*Phoenicopterus ruber*). foto: Martina Lončar

13: Rožnati pelikani (*Pelecanus onocrotalus*) foto: Martina Lončar

14: Glumaški orel (*Terathopius ecaudatus*) foto: Martina Lončar

15: Zlatovranka vrste *Coracia caudata* foto: Martina Lončar

16: Srakoper vrste *Lanius cabanisi* je razširjen predvsem vzhodno od Velikega tektonskega jarka. foto: Martina Lončar

17: Dinemelije (*Dinemellia dinemelli*) so kot vsi tkalci družabni ptiči, vendar se zbirajo v manjših jatah. foto: Martina Lončar

1

2

3

5

4

6

Krajinski park Sečoveljske soline (KPSS)

Sožitje narave in človeka

//Iztok Škornik

1: Rumenonogi galeb (*Larus michahellis*)
foto: Iztok Škornik

2: Lera
foto: Hjalmar Dahm

V krajinskem parku Sečoveljske soline si preteklost in sedanost še vedno podajata roki. Pradavni način solinarstva, ki so se ga piranski solinarji pred stoletji naučili od svojih učiteljev, solinarjev z otoka Paga, je še danes nekaj posebnega, tudi v sredozemskem merilu. Tradicionalno ročno pobiranje soli na solnih poljih je posebnost kulturne dediščine sredozemske Slovenije, hkrati pa zagotavlja razmere za ohranjanje najpomembnejše naravne in kulturne dediščine Sečoveljskih solin.

Od leta 2001 so Sečoveljske soline zavarovane z Uredbo vlade Republike Slovenije kot krajinski park. Za obiskovalce je predel solin, ki mu pravijo Fontanigge, najprivlačnejši, saj jih lahko tam pričakajo z slovenski prostor enkratni prizori – veliko ptic, obsežni travniki slanuš in prek 100 opuščenih in porušenih solinskih hiš, ki dajejo Sečoveljskim solinam svojevrsten videz. Z državno uredbo pa se je način obiskovanja te izredno zanimive ornitološke lokalitete spremenil. Večji del I. varstvenega območja (Fontanigge) je za obiskovanje zaprt. Krajinski park Sečoveljske soline meri 6,5 km² in je sestavljen iz dveh delov. Severni del parka, kjer še poteka aktivna pridelava soli, se imenuje Lera. Od južnega dela parka, imenovanega Fontanigge, ga deli kanal Grande – Drnica. Sečoveljske soline so skupaj z bližnjimi Strunjanskimi solinami najsevernejše ležeče in še delujoče soline v Sredozemlju. So ene redkih solin, kjer sol še vedno pridelujejo po več stoletij starih postopkih.

Lera

Na Leri sol pridelujejo v skladu s srednjeveško tradicijo. Postopek pridelave soli so nekoliko posodobili Avstriji leta 1904. Pobiranje soli poteka na petoli, plasti biosedimenta, ki preprečuje prehajanje morskega blata v sol in vgrajevanje neželenih ionov v kristale soli. Petola je posebnost v postopku pridelave soli, ki se je ohranila samo v Sečoveljskih in Strunjanskih solinah. Soline Lera so izjemna tehnična dediščina, hkrati pa sooblikujejo svojevrstno kulturno krajino.

Fontanigge

Na Fontaniggh so pridobivanje soli opustili v šestdesetih letih 20. stoletja, vendar se površine še vedno uporabljajo za pripravo koncentriranih slanic. Tradicijo pridelave soli na način, ki izhaja iz 14. stoletja, prikazuje Muzej solinarstva ob kanalu

Giassi in ob Cavani 131. Fontanigge z razvalinami solinskih hiš, sledmi solnih polj, brezinami in kanali pričajo o nekdaj močno razvejeni solinarski dejavnosti na severovzhodni obali Jadranskega morja, obenem pa so del izjemne kulturne krajine na stiku morja in kopnega.

Prostor, ki ga je ustvarila reka

Sediment v podlagi Sečoveljskih solin je večidel naplavila reka Dragonja. Svojo široko strugo si je vrezala vzdolž stika flišnih plasti Šavrinskega gričevja, ki obdaja soline na severu, in krednega apnenca Savudrijskega polotoka na jugu. V spodnjem delu se menjavajo plasti peščene gline in zaglinjenega proda, v vrhnjem delu pa rečne naplavine in morsko blato. Zaznavne so posamezne spremembe v sedimentu (školjke in polži) ter temne usedline organskih snovi (listje, stebla, korenine), kar daje slutiti, da je bilo ustje Dragonje občasno za krajše obdobje zamočvirjeno. Fosilni ostanki morskega blata kažejo, da se je v Sečoveljski dragi večkrat menjavalo morsko okolje sedimentacije s polslanim. Z odlaganjem naplav in se je dvigovalo dno ob izlivu Dragonje in tako so nastale ugodne razmere za ureditev solnih polj.

V 700 letih so se spremenila le oblačila

Soline v severnem Jadranu so imele stoletja velik vpliv na gospodarstvo držav in mestnih državic tega območja. Bile so predmet političnih sporov in vojn, ker je bila sol zaradi svoje uporabnosti dragocena surovina in strateško trgovsko blago. Zaznamovali jih niso le politični in gospodarski interesi, pač pa tudi muhavost narave, ki je včasih za dolga obdobja onemogočila solinarstvo, drugič pa mu podarila preobilje. Sečoveljske in Strunjanske soline so edine soline, v katerih še pridelujejo sol in ohranajo tradicionalni postopek pridelave z vsakodnevnim pobiranjem soli na podlagi iz petole.

Danes je gospodarska vloga solin podrejena naravovarstveni in kulturni: pridelana sol je zaradi kakovosti in vsebnosti mineralov poslastica za sladokusce, ohranjanje solinarskih navad podpira zavest o kulturni dediščini, območje solin pa daje zavetje redkim ali posebnim rastlinskim in živalskim vrstam, hkrati je tudi za človeka rezervat ekološko zlahtnega bivalnega okolja ter spomin na nekoč bogato sredozemsko kulturno dediščino in krajino, ki izginja.

Živiljenjska okolja

Na Leri so značilna bivališča rastlinskih in živalskih vrst omejena na različno slana solna polja, solinske kanale in nasipe. Še bolj pestrá živiljenjska okolja so na območju Fontanigge: tu so trstičja, halofitni travniki, suhi, goli ali delno porasli bazeni in otočki v solinskih bazenih, poloji, različni habitatni tipi na brezinah. Tudi ostanki solinskih hiš so vablivi za nekatere vrste. Fontanigge obrobljajo grmišča ter suhi in vlažni kraški travniki, visokomorske nasipe na zahodu pa obliva plitvo morje. Slana trata je mejna ekološka niša med morskim in kopenskim ekosistemom in velja za eno najbogatejših kopenskih prebivališč, vendar pa v sredozemskem prostoru zaradi poletnih suš nima takšne vrednosti. Pomembna ni le zaradi vegetacijskega odevala, temveč tudi kot izjemen živiljenjski prostor nekaterih naših zanimivih ptic in žuželk.

Odvisne od soli

Za slana tla so v solinah značilne slanuše. Slanuše ali halofiti, kot imenujemo slanoljube rastline, prenesejo ali potrebujejo velike koncentracije soli. Navadno jih najdemo ob izlivih rek in potokov v morje in na solinah.

Na Leri uspevajo halofiti predvsem na robu solnih polj in v jarkih. Le poredko prekrije solni bazen pionirska združba navadnega osočnika. Botanično še bolj zanimiv del solin so Fontanigge, kjer so pravi halofitni travniki, na katerih večinoma prevladuje grmičasta členjača (*Sarcocornia fruticosa*), zelo pogosta pa sta tudi tolščakasta loboda (*Atriplex portulacoides*) in ozkolistna mrežica (*Limonium angustifolium*). Robove nekdanjih bazenov in jarke prerašča modrikasti pelin (*Artemisia caerulescens*). Ob jarkih najdemo še posamezne grmiče navadnega členkarja in navadno obrežno lobodko. Brežino solinskih kanalov preraščajo obmorski oman (*Inula crithmoides*), kopjelistna loboda (*Atriplex prostrata*) ter posamič sodina solinka (*Salsola soda*).

Slanuše imajo praviloma olesene liste in steblo, saj trpijo sušo, ker jim sladka voda ni dostopna. Najbolj privlačna slanuša je ozkolistna mrežica z drobnimi vijoličastimi cvetovi in s solnimi žlezami na listih.

Navadni osočnik (*Salicornia europaea*) je v Sečoveljskih solinah najbolj razširjena slanuša enoletnica. Prilagojen je pomanjkanju vode, ki je posledica slanosti. Takšnim prilagojenim rastlinam pravimo sočnice ali sukulentni. Steblo osočnika je mehko in sočno, zato so ga solinarji uporabljali tudi v prehrani.

Na tleh in v vodi

Sečoveljske soline so najbolj znane po pticah. Vendar ptice še zdaleč niso edine solinske prebivalke. V habitati Sečoveljskih solin poleg nekaterih sesalcev in plazilcev prebiva tudi veliko manjših živali in mnoge od njih imajo tu sploh edino prebivališče v Sloveniji. Slana močvirja kar kipijo od živiljenja. V plitvi slani vodi živijo mnogoščetinci, rakci, školjke, ličinke nekaterih vrst muh in še cela vrsta bitij, ki so vabliva hrana pticam. Na območju solin živi nekaj čebeljih vrst, ki jih v Sloveniji najdemo le tu. Slanoljube rastline v solinah gostijo tudi več vrst rastlinojedih stenic. Na trstužu živijo nenavadni pajčji škržatki in kratkokrile vitke stenice. Po vlažnem solinskem blatu tekajo obrežne stenice.

Solinski rakec (*Artemia parthenogenetica*)

V slanih mlaki, močno slani vodi solinskih bazenov, živijo solinski rakci, ki se v ugodnih razmerah z enospolnim razmnoževanjem hitro namnožijo. Hranijo se z drobnimi enoceličnimi algami. Njihova odporna jačica, pomešana s posušenim blatom, lahko preživijo neugodne čase na suhem.

Gospodarji neba

V Sečoveljskih solinah je bilo doslej ugotovljenih že 282 vrst ptic. In zakaj je na solinah toliko različnih vrst ptic? Soline so veliko vodno telo, ki ga ptice ob selitvi uporabljajo kot prenočišče ali prezimovališče. Ko so v Slovenski Istri pa tudi širše v Sredozemlju zaradi vse večje urbanizacije začeli krčiti vodna telesa, so Sečoveljske soline z leti pridobivale pri pomenu kot prebivališče ptic. Veliko vlogo ima pri tem tudi opustitev pridobivanja soli na južni polovici solin. Solinarji resda niso več pobirali soli, a so še vedno vzdrževali nasipe in skrbeli za primerno uravnavanje gladine v solinskih bazenih ter tako ohranjali različna živiljenjska okolja. Svoje so naredili tudi procesi naravnih sil. Izoblikovali so množico podobnih, a dovolj različnih okolij, ki so jih naselile ptice z različnimi prehranjevalnimi in gnezdišnimi zahtevami. Morska voda, ki se po solinskih kanalih pretaka globoko v notranjost solin, prinaša v solinske bazene veliko hrane, ki jo v plitvih bazenih opuščenega dela solin ptice lahko prebirajo. Predvsem so to planktonski organizmi, drobni nevretenčarji in ribje mladice. Spomladi pa soline, ki so za ptice razširjena meja kopnega in morja, postanejo pomembno gnezdišče za mnoge pernate živali.

5 vrst ptic ima tu svoje edino gnezdišče v Sloveniji, precej pa je lokalnih gnezdisk, ki razen v Sečoveljskih

3: Navadni osočnik (*Salicornia europaea*)
foto: Iztok Škornik

4: Slana trata
foto: Iztok Škornik

5: Solinski rakec (*Artemia parthenogenetica*)
foto: Marjan Richter

6: Solinarji na Leri
foto: Andrej Sovinc

7: Kravja čaplja
(*Bubulcus ibis*)
foto: Iztok Škornik

8: Mala bela čaplja
(*Egretta garzetta*)
foto: Iztok Škornik

9: Mala čigra
(*Sternula albifrons*)
foto: Iztok Škornik

10: Položnik
(*Himantopus himantopus*)
foto: Iztok Škornik

solinah gnezdijo le še na nekaterih drugih mestih. Še bolj kot za gnezditve so Sečoveljske soline pomembne za prezimovalje in selitev ptic. Ker ležijo ob sredozemski obali in imajo značilno submediteransko klimo z milimi zimami, privabljajo mnoge prezimovalce iz severnejših krajev, obenem pa so v nacionalnem merilu svojevrstno živiljenjsko okolje. Prezimajoče in seleče se vrste ptic so tu najštevilnejše na slovenski obali in v Sloveniji sploh.

Mala čigra (*Sternula albifrons*)

V Evropi gnezdi večinoma ob obalah Atlantskega oceana in Sredozemskega morja, mnogo redkeje pa tudi na prodiščih ob velikih rekah. Sodi med ogrožene evropske vrste in izjemno redke gnezdelke v Sloveniji; pri nas gnezdi do 25 parov samo v Sečoveljskih solinah. Ta drobna čigra preživi hladno polovico leta daleč ob obalah tropске Afrike. V solinah jo bomo opazili med aprilom in septembrom, in sicer nad plitvimi obalnimi morjem ali nad solinskimi kanali.

Rumenonogi galeb (*Larus michahellis*)

Rumenonogi galeb je največja in najpogostešja galebja vrsta. Gnezdečim osebkom se v juliju in avgustu pridružijo več tisočglave skupine mladostnih osebkov in spolno nezrelih galebov iz Istre, Kvarnerja in drugih predelov Dalmacije. Sečoveljske soline so pomembno počivališče in letovišče številnih galebov. V tem času se galebi tudi golijo, za kar potrebujete ustrezne in mirne površine, kakršne Sečoveljske soline nedvomno so. V letu 2003 je tu prenočevalo največ 17.000 osebkov, v letu 2004 pa več kot 25.000. Število letajočih galebov v Sečoveljskih solinah je zaskrbljujoče, predvsem kar zadeva proizvodnjo soli. Med prenočevanjem se v in ob kristalizacijskih bazenih golijo in iztrebljajo, kar povzroča resne težave glede oporečnosti soli, slanice in fanga. V zadnjem času se je število rumenonogih galebov povsod v Sredozemlju močno povečalo.

Položnik (*Himantopus himantopus*)

Položnik ima v razmerju s trupom med vsemi evropskimi pticami najdaljše noge. Je ena najznačilnejših ptic sredozemskih solin. V Sloveniji je začel gnezdati šele v začetku 90. let prejšnjega stoletja, in to prav v Sečoveljskih solinah. Tu je položnikovo edino redno in najpomembnejše gnezdišče v Sloveniji. Več deset parov gnezdi v solnih poljih, ki jih preraščajo slanuse. V solinah se položniki zadržujejo med marcem in septembrom. Večina jih gnezdi v kolonijah.

Togotnik (*Philomachus pugnax*)

Posebej zanimiva vrsta Sečoveljskih solin je tudi togotnik. Po podatkih je togotnik preleptna ptica, ki se čez soline seli od marca do maja, posamič tudi jeseni. Opazovanja zadnjih nekaj let kažejo na neredno selitev manjšega števila togotnikov. Vzrok za upad nekoč pogoste vrste je tudi v ekoloških spremembah solinskih habitatov.

Duplinska kozarka (*Tadorna tadorna*)

Tudi duplinske kozarke so na območju Sečoveljskih solin redne, vendar maloštevilne gostje. Večinoma se tu ustavijo na preletu že v aprilu in včasih kaka izmed njih ostane vse do julija. Posamezni osebki ali manjše skupine tu tudi redno prezimujejo. V letu 2005 je v Sečoveljskih solinah gnezdel i par teh gosi in uspešno vzredil 8 mladičev. Sečoveljske soline so edino znano gnezdišče te vrste v Sloveniji.

Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*)

Je najpogostešja od treh čapelj, ki se v Sečoveljskih solinah redno pojavlja. Ta čaplja v Sloveniji ne gnezdi, čeprav se nekatere ptice poleti pojavlja v svatovskem perju. Na temenu in po hrbtni ima tedaj podaljšana peresa. V Sečoveljskih solinah se zadržuje vse leto, zato ne preseneča, da smo jo izbrali za simbol parka. Posamezno ali v majhnih skupinah se hrani v plitvi poplavljениh solnih poljih ali na robu kanalov.

Srednji žagar (*Mergus serrator*)

Žagarji so imeli dobil podaljšem in tankem, kot žaga nazobčanem kljunu. S temi »zobci« ptica v kljunu zadrži ulovljene ribe. Srednji žagarji prezimujejo večinoma ob morskih obalah, v zalivih in ob izlivih rek, redkeje v notranjosti. V Sečoveljskih solinah se zadržuje večinoma na morju pred solinami in v nekaterih večjih solinskih bazenih. Priletijo novembra in se tu zadržujejo do konca aprila. Včasih tu prezimuje več deset ptic.

Spremenljivi prodnik (*Calidris alpina*)

Spremenljivi prodnik je poleg malega prodnika najštevilnejši predstavnik svojega rodu. Med nekaterimi selitvenimi viški je bilo opaženih tudi nad 300 teh ptic. Zadržuje se v plitvih in blatnih solinskih bazenih, kjer družno z drugimi vrstami prodnikov in deževnikov vtika svoj kljun v blato.

Kravja čaplja (*Bubulcus ibis*)

Kravja čaplja živi predvsem v južni Španiji in na Portugalskem, pa tudi v vseh sredozemskih deželah ter v Afriki in južni Aziji.

Rada se mudi na hrbitih pasočih se domačih in divjih živalih in jim obira zajedalce. V Sečoveljskih solinah je bila opazovana 3.1.2005. To je tudi prvi podatek za Slovenijo.

Leta 1993 so bile Sečoveljske soline uvrščene na seznam mokrišč mednarodnega pomena pod varstvom Ramsarske konvencije. Ta konvencija zavezuje države podpisnice – med njimi tudi Slovenijo – da varujejo in ohranajo mokrišča ter si prizadavajo za njihovo trajnostno rabo.

Velika raznolikost živiljenjskih prostorov v Sečoveljskih solinah je v veliki meri odvisna od vodnega režima v posameznih bazenih. Pestrost živalskih in rastlinskih vrst, po katerih so soline poznane tudi prek nacionalnih meja, je posledica raznolikosti teh živiljenjskih okolij (habitatov). Zato je za ohranitev biotske pestrosti potrebno redno obnavljanje in vzdrževanje nasipov in uravnavanje vodnega režima v solinskih bazenih, ki zagotavljajo ustrezne razmere za obstoj številnim živalim in rastlinam v Sečoveljskih solinah. Poleg izjemne pestrosti živiljenjskih okolij, rastlinstva in živalstva, so Sečoveljske soline tudi primer izjemne in vse bolj ogrožene sredozemske krajine kot tudi najdragocenejša ter zavarovana kulturna dediščina, ki temelji na stoletni kulturi solinarstva in živiljenja. Narava in tradicionalno solinarstvo si tu podajata roki. In prav je tako. ●

→ Nova zgoščenka o Krajinskem parku Sečoveljske soline

Pred iztekom leta 2005 je luč sveta ugledala izpopolnjena izdaja zgoščenke »Krajinski park Sečoveljske soline«, ki jo je izdal v založil podjetje SOLINE Pridelava soli d.o.o. Zgoščenka se od prve, ki je izšla v nakladi 500 izvodov in jo je izdal Ornitolosko društvo IXOBRYCHUS v okviru projekta LIFE Nature »Ohranitev ogroženih vrst in habitatov v Sečoveljskih solinah (LIFE03 NAT/SLO/000076)«, razlikuje predvsem po dodanih novih rastlinskih in živalskih vrstah kot tudi po novem designu, ki pa je spremenjen le v slovenski verziji predstavitve. Nazgoščenki so predstavljeni osnovni podatki KPSS (Krajinskega parka Sečoveljske soline), razlagi pikrogramov, geološki oris, pogled v preteklost, solinarstvo danes, na kratko je predstavljen tudi muzej solinarstva ter pravila obnašanja v parku. Besedilo je v primerjavi s prejšnjo izdajo prečiščeno in skrajšano. V posebnih poglavjih so predstavljena najbolj značilna živiljenjska okolja solin, slanoljubno rastje, živali, ki živijo v vodi in posebneži na kopnem, najbolj celovito in obsežno pa so tudi tokrat v sliki, besedi in z zvokom predstavljene ptice. Kar 150 različnih vrst je predstavljenih po taksonomskih skupinah. Avtor zgoščenke je tudi tokrat Iztok Škornik, ki je poskrbel tudi za njeno celostno podobo. Nekatere dele besedila sta prispevala še Andrej Sovinc in Andrej Gogala. In kaj nam še novega prinaša nova zgoščenka? V primerjavi s prejšnjo, ki je bila zastonj, bo potreben za tokratno izdajo odsteti 1000 SIT. Naprodaj je na vseh prodajnih mestih podjetja SOLINE Pridelava soli d.o.o. ter na vhodih v KPSS.

11: Togotnik
(*Philomachus pugnax*)
foto: Iztok Škornik

12: Srednji žagar
(*Mergus serrator*)
foto: Iztok Škornik

13: Duplinska
kozarka (*Tadorna tadorna*)
foto: Iztok Škornik

14: Spremenljivi
prodnik (*Calidris alpina*)
foto: Iztok Škornik

15: Rumenonogi
galeb (*Larus michahellis*)
foto: Iztok Škornik

1

2

3

Utrinki z januarskega štetja vodnih ptic (IWC)

1: Sive gosi (*Anser anser*) – številčnost prezimajočih v Sloveniji med leti niha, najpogosteje pa se v skupinah po nekaj deset osebkov zadržujejo na Dravi in na Obali.
foto: Kajetan Kravos

Borut Rubinič, voditelj tečaja prepoznavanja vodnih ptic:
V Sloveniji smo letos že 19. leto zapored izvedli Zimsko štetje vodnih ptic (IWC). V vsem tem dolgem obdobju je v akciji DOPPS, ki vključuje največje število prostovoljev, najverjetneje sodelovalo med 300 in 400 različnih ljudi. Kljub prepričljivemu številu sodelujočih pa se v Društvu do letošnjega leta z izjemo nekaj kratkih delavnic in lokalnih predavanj nismo lotili načrtnega izobraževanja popisovalcev vodnih ptic. To je bilo prepuščeno osebni iniciativi posameznikov, v mnogih primerih lokalnih ali nacionalnih koordinatorjev akcije, pa tudi drugih večih »doppsovcev«, pripravljenih širiti ornitološko znanje.

Eden izmed namenov organiziranega tečaja je vsekakor želja in potreba po vključitvi še večjega števila prostovoljev v akcijo Zimskega štetja vodnih ptic. Kljub temu da je ta akcija množična, še vedno nekaj vodnih površin v Sloveniji (predvsem nekaj srednje dolgih in številni kraški vodotoki) ostane nepregledanih. Veče število popisovalcev bi poleg boljše pokritosti pripomoglo tudi k razbremenjenosti posameznikov, ki popisujejo oba popisovalna dneva, popisujejo na dolgih in težko prehodnih odsekih ali pa kar oboje. Nekaj je gotovo – ko smo imeli v mislih tečaj, si tudi v najbolj optimističnih željah nismo predstavljal, da bo deležen tolikšnega zanimanja in da se ga bodo udeležili tako veliko število ljudi. V sedmih mestih po vsej Sloveniji se je tečaja prepoznavanja vodnih ptic udeležilo kar 205 ljudi! Največja udeležba je bila v Ljubljani (82), sledili z Barbaro Zakšek, mlajšo ornitologijo, ki se je na terenu s

Sobota (18). Udeležba je bila solidna tudi v Kopru (17), nekoliko manjša od pričakovane pa je bila le v Celju (11 udeležencev).

Udeleženci so že na teoretičnem delu tečaja pokazali precejšnje zanimalje in v številnih primerih tudi že solidno poznavanje vodnih ptic. Velika večina udeležencev teoretičnega dela izpita se je udeležila tudi praktičnega (terenskega) dela tečaja, ki je bil organiziran v bližini vseh sedmih lokacij po deželi. Nekoliko skromnejša je bila želja po preverjanju lastnega (naučenega in že prej pridobljenega) poznavanja vodnih ptic. Preverjanja se je udeležilo približno 20 % tečajnikov, ob sicer precej skromni udeležbi pa ni odveč pripomniti, da so prav vsi »preverjanci« pokazali visoko raven znanja. Le-ta ne pomeni le vzpodbude za njihovo nadaljnje ali bolj poglobljeno opazovanje, pač pa tudi ogromno potrditev vložene energije z obeh strani. Uspeh požrtvovalnih posameznikov, prostovoljnih popisovalcev vodnih ptic, za DOPPS pomeni ogromno priznanje in potrditev glede kakovosti izvedbe omenjene in vseh podobnih akcij. Zavedati se namreč moramo, da podatki, pridobljeni v tej in sorodnih akcijah, pomenijo izjemno močno, zaradi strokovne korektnosti in natančnosti neizpodbitno orožje za mnoga naravorstvena in druga prizadevanja! Težko si je predstavljati, kako bi brez dobrih podatkov branili denimo SPA območji Mura in Drava, ki temeljita prav na populacijah prezimajočih vodnih ptic. V DOPPS se zelo dobro zavedamo, da je to mogoče zgolj in le s pomočjo akcij, ki jih sestavlja tako veliko število predanih prostovoljev. Hvala vam! Hvala pa tudi kolegom z DOPPS, ki so pomagali pri izvedbi tečaja.

Damijan Denac, popisovalec:

Sobota, 14.1.2006. Zadnjih pet let za IWC ponavadi prepeščim 5 odsekov srednje Save od Jevnice do Litije, in tako je bilo tudi letos. Štetje sem opravil v prijetni družbi z Barbaro Zakšek, mlajšo ornitologijo, ki se je na terenu s

svojim odličnim poznavanjem ptic nadvse izkazala. Ker sem se s tem delom reke že dodobra seznanil, približno vem, kje lahko kaj pričakujem, kar pa mi ne zmanjša veselja, ko v istem zalivčku kot leta poprej spet čakajo mali ponirki, pa na istem mestu veliki žagar, vodorec in drugi. Bistvene sem naštel. Letos so morda zbujali pozornost kreheljci, ki jih je bilo več kot ponavadi. Sava je na omenjenem odseku dokaj degradirana. Onesnažena, pretežno regulirana, z leve in desne obdana s cesto in železnico, tu in tam z industrijo, iz korita pa vrh vsega odkopavajo še prod. Od nekdanje mehkolesne loke so ostali fragmenti, rokavov ni več, na prodiščih pa mrgoli motenj vseh vrst. Sleherno zimo na tem odseku ne izostane tudi lovska aktivnost, ne najno legalna – letos so me »jagri« denimo presenetili s kaznivim streljanjem iz avtomobilov! Degradiranosti navkljub so ponekod ob reki ostali kotički, nekakšni spomini preteklosti, ki se jim je, bogve po kakšnem čudežu, uspelo izmuzniti vsesplošnim »izboljšavam« polpretekle zgodovine. Prav zaradi teh mest mi je zimski »savski marš«, ne glede na razmere, vselej nepozabno doživetje in nenazadnje – tam je skoncentriranih praktično vseh 700 ptic, kolikor jih ta odsek premore, kar ima že precejšnjo naravorstveno težo!

Nedelja 15.1.2006. Z veseljem sem se pridružil štajerskim kolegom pri krpanju belih lis, ki so ostale od sobote in prejšnjih dni. Zbrani v gostilni smo zbujali nemalo pozornosti, česar ni bilo razbrati le iz natakaričnih pogledov. Kakopak, saj smo bili vendar videti kot skupina Che Guevarovih gverilcev, ki se je javno pripravljala na tajno akcijo. V štetje sem dobil spodnji del Poljskeve do izliva v Dravinjo. Iz popolnoma belega sveta so kot iz nič vznikale skoraj nevidne velike bele čaplje, preplašene mlakarice, zagonetne zelenonoge tukalice in ravnodušni veliki žagarji. Kiti jerebic sem se obzirno ognil, da jih ne bi po nepotrebni plasil, čeprav so dajale vtis, da so bile spuščene iz reje. Nazaj grede sva z Jakobom sredi zasnežene njive zasačila še belo

štorkljo, vse pogostejši pojav zadnjega leta, ki ga nekateri raziskovalci že povezujejo z globalnim segrevanjem ozračja. Španska populacija se praktično ne seli več. O Poljski sami pa tole: »Pili smo jo in se v njej kopali, bila je polna šuk in rakov, imela je prodnato dno in močvirne rokave...«, mi je povedal domačin, star dobrih 50 let, s katerim sva se navsezgodaj pogovarjala prek reke. Zaključil je: »... poglej jo zdaj, v njej ni več rib, če bi jo spil, bi verjetno umrl, melioracija ni dala nič več nove zemlje, saj je zemlja suha, reka pa itak še vedno poplavila. Nimam veselja iti k reki, poglej kak' smrdi, nekaj se bo moral spremeniti, najboljše bi bilo narediti renaturacijo, ali kako se že temu reče.« Te besede ne potrebujejo komentarja.

Draga Urša, prosila si me za vtise z letošnjega IWCja. Vtisi so preteklost, živimo sedaj, kaj nas čaka, pa ne vemo. A gotovo je eno, zavest ljudi se počasi, a nezadržno prebuja, saj so oblube iz preteklosti pokazale svoj pravi obraz. Bolj kot sanjave impresije potrebujemo stvarno akcijo, da vrnemo oropani naravi pravo podobo in ljudem to, kar so izgubili, pa tega sploh ne vedo. Prav gotovo se bomo v kakšni od teh nesrečnih rečic še kdaj kopali, mimo nas pa bo takrat nizko nad vodo švignila turkiznomodra puščica in naznana začetek nove epohe.

Alenka Bradač, sopopisovalka:

Letos sem pri zimskem štetju vodnih ptic sodelovala prvič. Dogodka sem se po uvodnem predavanju in izletih na Savo in Zbiljsko jezero zelo veselila in težko pričakovala. Tudi zato sem se odločila, da grem v soboto na Krko in v nedeljo na Kolpo ter si tako naberem prve izkušnje in ugotovim, ali mi je to sploh všeč.

Na Krki sva z mojim mentorjem kmalu ugotovila, da poleg naju in ptičev na ta dan okoli bregov Krke rogovilijo tudi lovci. Hodili in streljali so pred nama, tako da sva nekaj časa bolj kot v vodo gledala v nebo in štela in odštevala ptice, ki so se umikale na varno. V zelji, da bi lovci zaključili dan ob dobrem kozarčku in

2: Udeleženci praktičnega dela tečaja prepoznavanja vodnih ptic na Zbiljah
foto: Dare Fekonja

3: Teoretični del tečaja – udeleženci so prepoznavanje vodnih ptic vadili ob pomoči izkušenih ornitologov vadili ob barvnih slikah in fotografijah.
foto: Dare Fekonja

4

4: Labodi grbci
(*Cygnus olor*)
foto: Kajetan Kravos

5

5: Sončni zahod
nad zimsko
Ljubljano
foto: Jaka Nemanic

6

7

vegetrijanskem kosilu, sva upočasnila korak, da so se kar najhitreje oddaljili od naju. Obrežje Krke, ki naju je gostilo, je bilo res razgibano. Vzpenjala in spuščala sva se ter kukala za ovinke ali v globino, ko dostop do struge ni bil mogoč. Kar nekaj vodnih skokov je bilo na najih odsekih in ob njih tudi živahni vodni kosi.

Naslednjega dne se je obrežje Kolpe pokazalo kot prava pot za nedeljske sprehajalce. A kaj, ko sva se dobili dve nadobudni bodoči alpinistki skupaj v iskanju prvenstvene poti. Kljub temu nimam razloga, da ne bi bila zadovoljna. Tega dne sem med drugim prvič videla belo čapljo (in to potem, ko sem mislila, da sem jo videla že približno desetkrat, ker sem plastiko, visečo z obrežnega rastlinja, zamenjala z njo) in malega ponirka v letu. Najini tokratni prijetni sopotniki so bili sneg, sonce, oblaki in neizmerna količina dobre volje. In če naju najina sopošovalca ne bi prišla iskat, bi morda hodili še danes.

Letošnje zimsko popisovanje je bila zame zelo lepa izkušnja, in če bi želela napisati vse razloge zakaj, bi bil ta sestavek vsaj še enkrat tako dolg. Naj rečem hvala vsem tistim, ki so to popisovanje omogočili, organizirali in vodili s srcem. ●

Blaž Blažič, mladi ornitolog:

Prvič sem pri popisu sodeloval lansko zimo, ko sem vodne ptice popisoval na reki Kolpi. Bil sem presenečen nad vodnimi pticami, ki so se razkazovale na gladini. Ravno zaradi tega sem težko pričakal letošnjo zimo in s tem ponovno januarsko štetje vodnih ptic.

Bila je sobota. Na popisovanje sem se odpravil skupaj z zelo izkušenim ornitologom, in sicer Tomažem Jančarjem. Najini lokaliteti sta bili Moste pri Jesenicah ter Blejsko jezero. Bil je strašanski mraz, vendar naju ni nič motil, saj sva bila zatopljena v raznolikost vodnih ptic. Na Mostah pri Jesenicah sva opazila čopaste ponirke (*Podiceps cristatus*), laboda grbca (*Cygnus olor*), male ponirke (*Tachybaptus ruficollis*), sive čaplje (*Ardea cinerea*), povodnega kosa (*Cinclus cinclus*), sivo (*Motacilla cinerea*) in belo pastirico (*Motacilla alba*), mlakarice (*Anas platyrhynchos*), zvonce (*Bucephala clangula*), čopaste črnice (*Aythya fuligula*), sivke (*Aythya ferina*) in črne liske (*Fulica atra*). Nenadoma sva na vodni gladini zagledala raco kostanjevko (*Aythya nyroca*). Bila sva brez besed in presenečena, saj to je evropsko ogrožena vrsta race. Preplavilo naju je veselje. Najina pot se je nadaljevala na Bled, kjer sva na petih točkah Blejskega jezera opazila črne liske (*Fulica atra*), čopaste ponirke (*Podiceps cristatus*), malega ponirka (*Tachybaptus ruficollis*), labode grbce (*Cygnus olor*), sivo čaplja (*Ardea cinerea*), čopasto črnico (*Aythya fuligula*), kreheljca (*Anas crecca*) in mlakarice (*Anas platyrhynchos*). Ko sva se vračala z jezera, sva ponovno odšla na Moste pri Jesenicah, saj sva predvidevala, da je ravno tam prenočiše kormoranov (*Phalacrocorax carbo*). In glej, imela sva prav. Opazila sva jato kormoranov, ki so sedeli vsak na svoji veji in se počasi odpravljali prenočevat bližajočo se noč.

Zvečer sva pogledala v najino ornitološko beležnico in z rezultatom popisanih ptic sva bila več kot zadovoljna. Naštela sva 812 osebkov. Popis je uspel in upam, da bom naslednje leto lahko spet sodeloval.

To so bili kratki vtisi nekaterih sodelujočih na letošnjem januarskem štetju vodnih ptic. Prav vsako ime na seznamu pa zagotovo skriva svojo zgodbo, svoja doživetja in svoje razmišlanje. Skupaj smo vnovič izpeljali veliko akcijo in opravili pomembno delo. Zato gre vsakemu popisovalcu najlepša zahvala!

Popisovali so: Branko Bakan, Danica Barovič, Ernest Bedič, Antonija Bogdan, Luka Božič, Gregor Domanjko, Franc Ferk, Borut Ficko, Igor Kolenko, Franc Kosi, Valika Kuštor, Boris Lebar, Anton Lejko, Kristjan Malačič, Cvetka Marhold, Janez Maroša, Marjan Mauko, Martina Ploj, Monika Podgorelec, Petra Radolič, Milan Rus, Nada Sitar, Vojko Stolnik, Željko Šalamun, Branko Vajndorfer, Marjan Vaupotič, Stefan Virag (**Mura**) Peter Belhar, Blaž Blažič, Nataša Gorjanc, Tomaž Jančar, Urša Koce, Jure Kočan, Marjana Mandeljc, Sava Osole, Rok Rozman, Franci Štros, Miomira Šegina, Mitja Šegina, Dare Šere, Tomi Trilar, Bert Van Der Geest (**Zg. Sava**) Katarina Aleš, Henrik Ciglič, Petra Demšar, Petra Draškovič, Dare Fekonja, Jurij Hanžel, Vojko Havliček, Barbara Kaiser, Ivan Kogovšek, Ivica Kogovšek, Jože J. Kozamernik, Anže Kristan, Tomaž Mihelič, Anja Moškerc, Jaka Nemanic, Jožef Osredkar, Peter Požun, Julija Prepeluh, Aleksander Pritekelj, Tomaž Remžgar, Mirko Silan, Sergij Stepančič, Jošt Stergaršek, Sara Šemrov, Metka Štok, Tanja Šumrada, Rudolf Tekavčič, Tone Trebar, Zlata Vahčič, Barbara Vidmar, Jani Vidmar (**Sr. Sava**) Janez Božič, Majda Bračika, Franc Brečko, Matjaž Cizel, Vito Cizel, Ivan Esenko, Žan Gliha, Valentina M. Klenovšek, Dušan Klenovšek, Joaquin Lopez Lopez, Zdravko Čuk, Angela Čuk, Jolanda Gobec, Marjan Gobec, Andrej Hudoklin, David Kapš, Marinka Kastelic, Andrej Kelbič, Marjan Kumelj, Petra Mohar, Rudi Omahen, Hrvoje Oršanič, Martina Peterlin, Terezija Korošec Potočar, Mojmir Pustoslemšek, Tone Strniša, Pavel Šet, Branimir Vodopivec ml. (**Sp. Sava**) Tilen Basle, Dominik Bombek, Katja Božičko, Franc Bračko, Dejan Bordjan, Boris Čebašek, Damijan Denac, Angela Fras, Stanko Jamnikar, Ana Janžekovič, Franc Janžekovič, Matjaž Kerček, Tina Klenovšek, Venčeslav Kmetec, Damjan Kobale, Boris Kočevar, Jure Kočevar, Aleksander Koren, Tatjana Koren, Albin Kunst, Danica Kušter, Klemen Mlinarič, Luka Osman, Alen Ploj, Matjaž Premzl, Petra Radolič, Darja Remško, Darja Slana, Jakob Smole, Igor Stražišnik,

Tom Strojnik, Borut Štumberger, Aleš Tomažič, Marjan Trup, Martina Trup, Vesna Trup, Vladka Tucovič, Rok Tuš, Andrej Valenti, Miroslav Vamberger, Bojana Mencinger Vračko, Iztok Vreš, Davorin Vrhovnik, David Vujinovič (**Drava**) Milan Cerar, Ivan Čede, Matej Gamser, Vasiljka Gamser, Anton Kladnik, Marija Sodja Kladnik, Teja Plešnik, Zdravko Podhraški, Boštjan Pokorný, Janko Skok, Meta Zaluberšek (**Savinja**) Nadja Baucon, Jože Berce, Rok Berce, Tomaž Berce, Andrej Figelj, Jernej Figelj, Marko Gregorič, Peter Grošelj, Ivan Kljun, Borut Kokalj, Peter Krečič, Jurij Mikuletič, Mitja Planinšek, Aljaž Rijavec, Erik Šinigoj, Andrej Tomažin, Gregor Torkar, Polonca Voglar (**S. Primorska**) Andrej Medved, Primož Kmecl, Anja Perovič, Peter Trontelj, Al Vrezec, Petra Vrh, Sašo Weldt, (**Obala**) Alenka Bradač, Igor Brajnik, Laura Javoršek, Nada Labus, Tadeja Oven, Primož Pahor, Borut Rubinič, Sanja Rubinič, Stefan Vesel, (**Kolpa**) Helena Bavec, Urša Bolta, Marjeta Cvetko, Marko Cvetko, Janez Dragolič, Karin Gabrovšek, Mika Kocjančič, Leon Kebe, Darij Krajčič, Gal Krajčič, Jurij, Krajčič, Bogdan Lipovšek, Helena Mele, Marjan Mele, Viljana Šiškovič, Drago Telič, Alojz Troha, Mile Turšič, Ana Novak Velkavrh, Irena Žnidar (**Notranjska**). ●

6: Liske (*Fulica atra*) so vsako leto med najštevilčnejšimi zimovalkami pri nas.
foto: Eva Vukelič

7: Bohinjsko jezero je v zadnjih letih ni zaledeno, letos pa je zamrznilo tako rekoč po celotni površini. Maloštevilne vodne ptice so svoj prostor našle le na izlivu Savice in na iztoku Jezernice iz jezera.
foto: Barbara Mihelič

Monitoring 2005

//Borut Rubinič

1: Monitorinška točka za štetje ujed na grebenu pod vrhom Breginjskega Stola, imenovanem Na Verilih.
foto: Borut Rubinič

2: Z novim in neznanim popisnim območjem se vsak popisovalec najprej seznaní s pomočjo zemljevida.
foto: Eva Vukelič

Zgodba o monitoringih ciljnih vrst postajastara. Pavendar ne oguljena, nasprotno, iz imena, ki postaja »ptica« stalnica na DOPPS-ovem nebnu, se vsako leto rojevajo in speljujejo novi mladiči. Jata vrst, ki jih popisujemo, je vse večja, tako kot je vse večja tudi navdušena, popisov željna jata popisovalcev.

V popisih minule sezone, torej v letu 2005, smo popisovali devetnajst vrst ptic, popisov pa se je udeležilo rekordno število popisovalcev doslej. Nekatere vrste spremljamo že daljše obdobje (npr. kosec, črnočeli srakoper, bela štoklja, velika uharica, beločeli deževnik, navadna čigra, zlatovranka), druge pa smo začeli sistematično spremljati šele v letih 2004 in 2005 (npr. grahasta in mala tukalica, vodomec, srednji detel, hribski škrjanec).

Tako za mnoge vrste obstajajo do določene mere sistematično zbrani podatki iz preteklih let, pri nekaterih vrstah pa smo v času projekta Monitoring populacij izbranih vrst ptic dobesedno zaorali v ledino. Kljub temu smo pri večini vrst poskusili oceniti populacijski trend, toda kot že rečeno, ta sloni na podatkih različne vrste in teže. V tem prispevku le na kratko predstavljam najzanimivejše rezultate in akcije, članek s strokovno vsebino pa bo objavljen v eni izmed prihodnjih številki revije *Acrocephalus*.

V okviru projekta Monitoring so potekale tri skupinske akcije: že tradicionalni popis velike uharice na Kraškem robu in v ostenjih južnega roba Trnovskega gozda in Nanosa ter prvič organizirani skupinski popis male in grahaste tukalice – akcija, ki se je je letos udeležilo 14 popisovalcev in bo zaradi privlačnosti nedvomno postala vzporednica že uveljavljeni, tretji akciji, popularnemu štetju koscev na Cerkniškem jezeru – »Crex Night«. Med popisovalci sta veliko navdušenje požela tudi popis in štetje ujed na Breginjskem stolu. Pari popisovalcev, ki so se dnevno izmenjavalni na »monitorinški točki« na grebenu pod Breginjskim stolom, imenovanem Na

Verilih, so med 1. majem in 1. junijem videvali med 10 in 25 beloglavih jastrebov, ki so se od zahoda, vzdolž grebena Stola, pomikali proti vzhodu, čez dolino Soče v Krnsko pogorje in druge dele južnih in zahodnih Julijcev. Nedvomno gre večinoma za jastrebe, ki jih hranijo in izpuščajo v naravo le nekaj kilometrov zračne razdalje od slovenske meje – v centru za repopulacijo teh ujed blizu Vidma v sosednji Italiji. Poleg jastrebov so število 1500 – 2000 ujed na preletu dopolnili še številni sršenarji, rjava in močvirski lunji, rdečenoge postovke, črni škarники in druge.

Žal je bila slika na Volovji rebri, Kuclju pri Čavnu in Goliču drugačna. V več kot 20 opazovalnih dneh je bil opažen le en osebek beloglavega jastreba. Temu je skoraj nedvomno botrovala zastrupitev kvarnerske populacije na otoku Rabu, kjer je bilo v začetku lanskega leta najdenih kar 17 mrtvih jastrebov. Verjetno je bilo dejansko število še večje, prizadeta pa je bila predvsem seleča se populacija spolno nezrelih osebkov, ki se v času klatenja maja in junija pojavljajo v višjih in golih delih zahodne Slovenije – torej natanko tam, kjer smo jih zmančakali!

Nekatere ugotovitve niso bile najbolj razveseljive. Na Krasu, kjer gnezdi tako rekoč vsa slovenska populacija vrtnega strnada, smo zabeležili strašanski upad vrste glede na ocenjeno številčnost v letu 2003. Od 500 – 800 parov naj bi jih ostala le še dobra desetina!

Tudi številčnost kosca, ki smo ga tokrat popisovali na vsem območju njegove razširjenosti znotraj meja IBA, vztrajno upada. Predvsem razočaran in zgroženi so bili številni popisovalci na Ljubljanskem barju, našem najpomembnejšem koščevem območju, ki so na »svojih ploskvah« zmančakali, da se bo oglasil še kak kosec več, da bi dopolnil vsaj številčnost prejšnjega leta. Ne le, da se vztrajno zmanjšuje število koscev na Barju, tudi njihova razširjenost se je skrčila. Na Cerkniškem jezeru pa populacija kosca vztraja – zaradi posebnih naravnih danosti, dinamike poplavljanja, namreč tudi območje ostaja bolj ali manj nespremenjeno. Kosec bo tu, kot kaže, v tradicionalni akciji »Crex Night« še naprej združeval ljubitelje nočnih terenskih dogodivščin, mokrih nog in dobre družbe!

Najslabše v lanski sezoni je tudi stanje gnezditvene

populacije zlatovranki. Štajerski ornitologi so v Slovenskih goricah, zadnjem zlatovrankinem bivališču, zabeležili zgolj en par, pri čemer speljanih mladičev niso opazili. Zlatovrankina prihodnost v naših krajih je torej negotova, oziroma povsem odvisna od našega prizadevanja za njeno ponovno naselitev.

Posledica kasne vrnitve iz prezimovališč v Afriki (v povprečju so se štoklje vrstile kar s 30-dnevno zamudo) ter deževne in hladne pomladi je bila slaba gnezditvena sezona bele štoklje. Lanski gnezditveni uspeh bele štoklje je bil najslabši v zadnjih 7 letih, odkar vsakoletno spremljamo gnezdenje vrste. Kljub temu populacija bele štoklje v zadnjih desetletjih raste, upad je le del naravnega nihanja v številčnosti zaradi posebnih razmer.

Lansko leto smo prvič opravili monitoring vodomca, in sicer na Dravi, Muri in Dravinji. Vodomce smo popisovali tako pač kot tudi iz čolna, rezultati pa so vendarle slabši od pričakovanih. Nedvomno je glavni razlog za to v močnem deževju, ki je povzročilo poplave in onemogočilo gnezdenje vrste v erodiranih bregovih rek.

Da pa ne bi končal s črnimi mislimi, naj omenim, da smo bili v lanski gnezditveni sezoni priča tudi nekaj razveseljivim doganjem – mednje spadajo več kot deset novih ugotovljenih parov velikih uharic na Vipavskem, gnezditvena kolonija poljskih vran pri Krškem, zdrave populacije hribskih škrjancev in podhujk na Krasu in Pivškem, novo gnezdo belorepca v Sloveniji, gnezdenje duplinskih kozark, rdečenogega martinca in visokega števila malih čiger v Sečoveljskih solinah, možna gnezditve črnoglavega strnada in malega orla v slovenski Istri, našteval pa bi lahko še kar nekaj časa.

Vnovič se potruje, da narava vsako leto poskrbi za mnoga presenečenja, naše delo in prizadevanja pa so usmerjena v to, da bo neprijetnih presenečenj čim manj. Dovolite mi, da se za trud pri teh prizadevanjih, predvsem pa za nepogrešljivo pomoč pri popisih populacij ogroženih ptic v Sloveniji, zahvalim vsem popisovalcem. Hvala, vidimo se prihodnje leto! Hkrati pa vabim vse, ki še niste zbrali poguma, da bi se vključili v popise, da si nadenetete peruti. Vzleteti vam bomo pomagali mi!

Kontakt za popis v okviru Monitoringa v letu 2006:
borut.rubinic@dopps-drustvo.si

Popisovali so: Ambrožič Špela, Benko Tanja, Berce Tomaž, Bombek Dominik, Bordjan Dejan, Brajnik Igor, Denac Damijan, Dremelj Andreja, Fekonja Dare, Figelj Andrej, Figelj Jernej, Gorjanc Milan, Gorjanc Nataša, Grom Boštjan, Havliček Vojko, Hudoklin Andrej, Intihar Slavko, Jančar Tomaž, Kaiser Barbara, Kebe Leon, Kelbič Andrej, Koce Urša, Kogovšek Ivan, Kogovšek Ivica, Kohek Ksenija, Kolenko Igor, Koren Brane, Kovše Igor, Kozamernik Jože, Koželj Saša, Krečič Peter, Kristan Anže, Labus Nada, Majstorovič Boža, Marhold Cvetka, Marolt Jure, Marolt Mateja, Maroša Janez, Mihelič Tomaž, Mikuletič Jurij, Mohar Petra, Mozetič Borut, Nemančič Jaka, Osole Sava, Osredkar Jožef, Pipan Živa, Pittner Borut, Podlogar Miha, Polak Slavko, Prelovšek Oja, Premzl Matjaž, Remec Žiga, Remžgar Tomaž, Rubinič Borut, Schein Tine, Smole Jakob, Sova Dušan, Stergaršek Jošt, Šinigoj Erik, Širca Simon, Škrabec Tatjana, Šteblaj Danilo, Štok Metka, Štumberger Borut, Tomažič Aleš, Torkar Gregor, Vidmar Barbara, Vukelič Eva, Zakšek Valerija, Žnidaršič Miha. ●

→ PRIJAVITE SE NA ELEKTRONSKO SKUPINO »LJUBITELJI PTIC«

Elektronska skupina »Ljubitelji ptic« je bila ustanovljena februarja 2000, in sicer z namenom, da »poveča hitrost medsebojne komunikacije med slovenskimi ornitologiki«.

Do danes se ji je priključilo 136 ljubiteljev ptic in profesionalnih ornitologov iz vse Slovenije. Skupina je predvsem v zadnjem letu ponovno izredno zaživila.

Želite prejemati ornitološke novice, zanimivosti, fotografije in obvestila o dogodkih, ali pa vse to posredovati drugim ljubiteljem ptic v Sloveniji? So vam ptice pripravile kaj posebno vznemirljivega, na kar ne more počakati do prihodnjega snidenja z ornitološkimi kolegi? Ali pa imate morda vprašanje, ki bi ga laže razvozljali, če bi vam kdo pomagal?

Prijavite se na elektronsko skupino »Ljubitelji ptic«! Vse, kar morate storiti, je, da pošljete prazno elektronsko sporočilo na naslov:

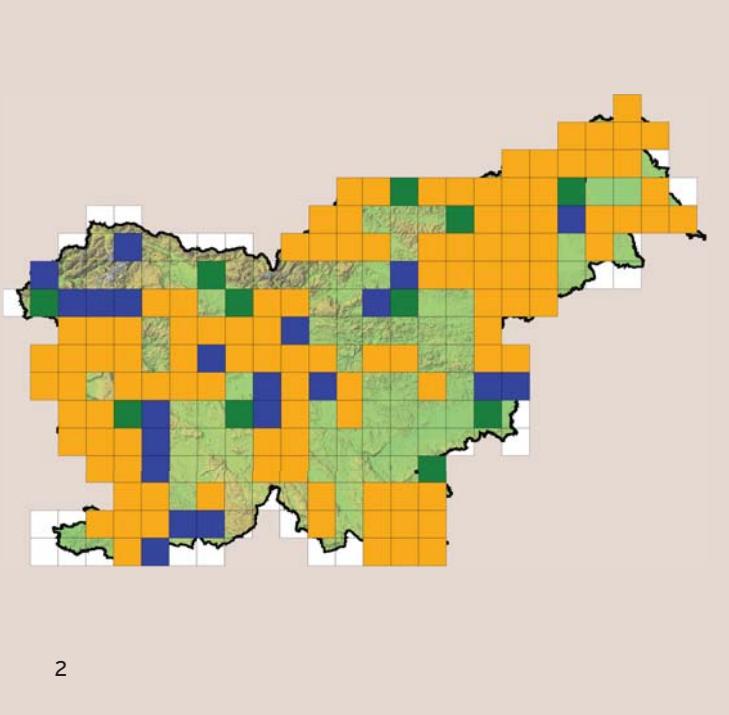
ljubitelji-ptic-subscribe@yahoo-groups.com

Želimo vam prijetno dopisovanje!

3: Beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*): V maju in juniju mimo Breginjskega stola dnevno jadra 10 – 25 osebkov.
foto: Borut Rubinič

4: Habitat vrtnega strnada (*Emberiza hortulana*)
foto: Borut Rubinič

5: Vrtni strnad (*Emberiza hortulana*) gnezdi na Krasu, njegova populacija pa je močno upadla.
foto: Borut Rubinič

1

2

Popisovanje gnezdilk

//Tomaž Mihelič

1: Celostna slika v razširjenosti pogorelčka (*Phoenicurus phoenicurus*) se nam razkriva šele z NOAGS. Dosedanji podatki kažejo, da je vrsta daleč najštevilčnejša v Posočju, sledijo pa ji Gorenjska, Koroška, Slovenske gorice in Kozjansko. Zanimivo je, da v prejšnjem atlasu gnezdilk pogorelčkov v Posočju in na Koroškem skoraj ni bilo registriranih. foto: Jernej Figelj

2: Obdelanost Slovenije v letih 2002 – 2005: rumeno – v celoti obdelani kvadrati, modro – kvadrati, kjer manjka del kvantitativnih popisov, zeleno – kvadrati, kjer je bila popisana samo vrstna sestava.

Projekt Novega ornitološkega atlasa gnezdilk Slovenije je v teku že štiri leta in v tem času nam je uspelo popisati slabih dve tretjini Slovenije. Samo v primeru štetja po transektih smo opravili prek 1000 terenskih dni in prešeli ptice na kakih 3600 kilometrov dolgi poti. Dvakrat in pol okrog Slovenije! Če zraven prištejemo še energijo pri zapisovanju redkih vrst in naključnih opazovanj, popis vrtne sestave in posamične druge ciljne popise, se številke praktično podvojijo. Do danes se je na popisnih obrazcih zbral že 101 ime. Kljub temu da se projekt preveša v zadnjo tretjino, pa nas čaka zajeten zalogaj, saj so območja, ki jih moramo popisati, vse bolj oddaljena. Razlog, da ostajajo med najslabše popisanimi območji Celjsko, Gorenjska, Dolenjska in Notranjska, je majhno število lokalnih popisovalcev v teh predelih.

Skupinski popisi

Ena izmed uspešnejših akcij pri NOAGS, s katerimi se lotevamo popisovanja najslabše obdelanih območij, so skupinski popisi. Doslej smo na ta način uspešno popisali Belo krajino, Kras, Koroško in Tolminsko.

Letos je na vrsti Gorenjska, saj bomo med skupinskimi popisi nastanjeni v Begunjah. Skupinski popisi pa niso samo odlično sredstvo za popis odmaknjениh predelov, so tudi priložnost, da se novinci v popisovanju pridružijo izkušenim in si na ta način pridobijo vrline prepoznavanja ptic. Vsekakor priložnost, ki se jo splača pograbiti. Vlaganje v podmladek pa seveda obrodi sadove. Možnost opravljanja terenskih popisov z izkušenimi popisovalci je ključ za rojevanje novih popisovalcev. V atlasu se jih je tako »rodilo« že kar nekaj, pri tem pa seveda ne morem mimo zahvale vsem mentorjem, ki ste novince jemali s seboj na popise.

Atlas – priložnost za vsakogar

K delu pri NOAGS želimo pritegniti čim več članov društva, ne glede na njihovo znanje. Izkušeni popisovalci sodelujejo pri najzahtevnejših popisih, drugi pa se lahko pridružijo

K reviji je priložen obrazec za vpisovanje priložnostnih opazovanj. Namenjen je prav vsem, ki ne želijo svojih opazovanj hraničiti samo v beležki, marveč jih želijo deliti z drugimi. Za vse dodatne informacije glede NOAGS se obrnite na naslov: Tomaž Mihelič, DOPPS; gsm: 031/438-545, e-pošta: tomaz.mihelic@dopps-drustvo.si

pri beleženju naključnih opazovanj, popisom ciljnih vrst... ali pa kot pripravniki, ki bodo ob atlasu pilili svoje znanje prepoznavanja ptic.

Vabljeni ste vsi in ne pozabite, celoten NOAGS v društvu gradimo prav na nesebični zavesti naših članov, ki svoj prosti čas namenljajo skupnemu cilju – znanju o razširjenosti in številčnosti slovenskih gnezdilk.

Dosedaj so pri zbirjanju podatkov za NOAGS sodelovali:

Nina Aleš, Tilen Basle, Nadja Baucon, Tanja Benko, Tomaž Berce, Andrej Bibič, Primož Bizjan, Dominik Bombek, Dejan Bordjan, Luka Božič, Franc Bračko, Igor Brajnik, Damijan Denac, Bojana Fajdiga, Dare Fekonja, Andrej Figelj, Jernej Figelj, Bert van der Geest, Marjan Gobec, Marteen de Groot, Jurij Hanžel, Vojko Havliček, Andrej Hudoklin, Alenka Ivačič, Stanko Jamnikar, Tomaž Jančar, Manca Jarc, Andrej Kelbič, Matjaž Kerček, Tone Kladnik, Aleš Klemenčič, Dušan Klenovšek, Ivan Kljun, Primož Kmecl, Urša Koce, Domen Kocuvan, Ivan Kogovšek, Branko Koren, Marjeta Korenjak, Milan Kosi, Igor Kovše, Peter Krečič, Anže Kristan, Miha Krofel, Nada Labus, Manca Leban, Bogdan Lipovšek, Maja Marčič, Cvetka Marhold, Marko Masterl, Andrej Medved, Barbara Mihelič, Tomaž Mihelič, Klemen Mlinarič, Petra Mohar, Borut Mozetič, Marjan Natek, Jaka Nemančič, Mateja Nose, Hrvoje Oršanič, Jožef Osredkar, Nives Pagon, Franjo Pasarič, Maja Pavlin, Mirko Perušek, Živa Pipan, Alen Ploj, Zdravko Podhraški, Slavko Polak, Anja Prah, Matjaž Premzl, Žiga Remec, Tomaž Remžgar, Aljaž Rijavec, Rok Rozman, Primož Sedminek, Polona Sladič, Jakob Smole, Jošt Stergaršek, Boštjan Surina, Nataša Šalaja, Željko Šalamun, Erik Šinigoj, Andrej Šober, Danilo Šteblaj, Friderik Štruc, Borut Štumberger, Tanja Šumrada, Branka Tavzes, Rudolf Tekavčič, Aleš Tomažič, Tomi Trilar, Peter Trontelj, Rok Tuš, Barbara Vidmar, Polonca Voglar, Al Vrezec, Eva Vukelič, Valerija Zakšek, Darko Zdešar, Miha Žnidaršič. ●

Program DOPPS-a za april – junij 2006

PREDAVANJA

CERKNICA
Kraj: Knjižnica Jožeta Udoviča, Partizanska cesta 22, Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek v mesecu
Čas: ob 19:00

20. april 2006:
Raziskovanje Slovenije s študenti biologije (predava

Katerina Jazbec)
 Študenti biologije pod vodstvom strokovnjakov že 17 let raziskujejo živalski in rastlinski svet Slovenije. V okviru desetdnevnega Raziskovalnega tabora študentov biologije vsako poletje deluje deset skupin, ki preučujejo ptice, ektoparazite ptic in sesalcev, dvoživke, plazilce, netopirje, kače pastirje, pajke, hrošče, metulje, kobilice in rastline. Predstavili vam bomo njihovo raziskovalno dejavnost, zanimivosti terenskega dela in rezultate dolgoletnega zbiranja podatkov.

IZLETI

Za izlete se prijavite v pisarni društva na telefon 01 / 426 58 75.

1. april 2006: Vrhniki bajarji in Ljubljansko barje (vodita Tomaž Remžgar in Katarina Denac)

Obiskali bomo opuščene in zalte glinokope pri Vrhniku in bližnje barjanske travnike. Vodne površine v času selitve pritegnejo marsikatero raco ali ponirka, grmišča ob vodah pa so privlačna tudi za mnoge manjše ptice pevke. Zberemo se ob 8. uri na avtobusni postaji pri hotelu Mantova v središču Vrhnik.

9. april 2006 (nedelja): Krakovski gozd (vodijo Andrej Hudoklin, Mojmir Pustoslemšek in Hrvoje Oršanič)

Ogledali si bomo mogočni

nižinski poplavni hrastov gozd, ki je tudi eno izmed pomembnih območij za ptice. Izlet bo lepa priložnost za spoznavanje različnih vrst gozdnih ptic, predvsem detlov, z malo sreče pa bomo opazovali črno štokljo in malega klinkača. Zbor je na parkirišču pri gostilni Žolnir v Kostanjevici ob 8. uri. Ne pozabite na škornje!

27. april 2006: Tradicionalni praznični izlet na Cerkniško jezero (vodita Leon Kebe in Slavko Polak)

Tradicionalni izlet na Cerkniško jezero je vedno prijeten družabni dogodek in dobra priložnost za opazovanje zanimivih ptic na spomladanski selitvi. Slabo vreme ponavadi obeta najzanimivejši teren! Izlet je primeren tudi za začetnike in nepoznavalce ptic. Dobimo se ob 8.00 uri pri Ribiškem kotu (pri čebelnjaku) na Cerkniškem jezeru.

6. maj 2006: Glinokopi Goriških opekar (vodita Tomaž Berce in Erik Šinigoj)

Ogledali si bomo opuščeni del glinokopov, ki je bogato zaraščen z močvirskimi rastlinami in zato zelo privlačen za vodne in močvirske ptice. Najbolj znane prebivalke glinokopov so čapljice, v obrežnem

rastlinju pa najdemo tudi druge vrste čapelj, trstnice, race, ponirke in morda še kakšno presenečenje. Dobimo se ob 7.30 pri cerkvi v Renčah.

13. maj 2006: Polanski log (vodijo Željko Šalamun, Igor Kolenko in Monika Podgorelec)

Na izletu po največjem sestoju črne jelše v Evropi se bomo seznanili s značilnimi pticami nižinskih poplavnih gozdov, kot sta srednji detel in belovrati muhar. Z malo sreče

AKCIJE

Vse dodatne informacije dobite v pisarni društva na telefonu 01 / 426 58 75 ali pri koordinatorju akcije.

20. maj 2006: Nanoščica (voditi Bojana Fajdiga)

Tokrat se bomo na izlet odpravili zvečer. To je čas, ko poje ena najznamenitejših, a hkrati tudi najbolj skritih ptic v porečju Nanoščice – kosec.

Poleg kosca bomo imeli na izletu priložnost prisluhniti tudi drugim nočnim pticam, kot je npr. mala uharica, ter različnim zvokom različnih žuželk in dvoživk. Dobimo se zvečer ob 20.00 pri Bolku ob stari cesti med Postojno in Razdrtim (spomenik med vasema Hrašće in Hruševje).

10. junij 2006: Hraške mlake (vodita Tone Trebar in Urša Koce)

Ob 7.30 se bomo zbrali na avtobusni postaji pri jahalnem centru Janhar v vasi Hraše pri Smledniku.

Pričakujemo kar nekaj vrst rac, ponirkov, pobrežnikov in tukalic, ki nas bodo morda že razveselili s svojimi mladiči. V rogozu in trstiču bomo opazovali gnezdeče trstnice, na bližnjih travnikih pa različne ujede, srakoperje ter druge ptice kulturne krajine.

17. junij 2006: Bloke (vodita Jana Kus Veenvliet in Eva Vukelič)

Ogledali si bomo znamenita nizka barja ob rečici Bloščici ter pokukali v svetle brezovoborove gozdice, kjer lahko najdemo mlinarčka in čopasto sinico. Med iskanjem ptic bomo pozorni tudi na druge živalske in rastlinske posebnosti Bloške planote, kot so različne kukavice (orhideje) in pisani kačji pastirji. Izlet bomo pričeli ob 8. uri pri Bloškem jezeru.

3. junij 2006: Crex Night (koordinator: Slavko Polak, tel. 041 704 612)

Za varstvo ogroženega kosca je ključnega pomena natančno spremeljanje njihovega števila. Kosce lahko prestejemo le v skupni akciji, ki poteka ponoči in je vedno nepozabno doživetje.

APRIL

1 so Vrhninski bajarji in Ljubljansko barje (vodita Tomaž Remžgar in Katarina Denac)

2 ne

3 po

4 to

5 sr

6 če

7 pe

8 so

9 ne Krakovski gozd (vodijo Andrej Hudoklin, Mojmir Pustoslemšek in Hrvoje Oršanič)

10 po

11 to

12 sr

13 če

14 pe

15 so

16 ne

17 po

18 to

19 sr

20 če CER Katerina Jazbec Raziskovanje Slovenije s študenti biologije

21 ne

22 so Čiščenje stene za breguljko (koordinator: Boris Kočevvar)

23 ne

24 po

25 to

26 sr

27 če Tradicionalni praznični izlet na Cerkniško jezero (vodita Leon Kebe in Slavko Polak)

28 pe

29 so

30 ne

MAJ

1 po

2 to

3 sr

4 če

5 pe

6 so Glinokopi Goriških opekar (vodita Tomaž Berce in Erik Šinigoj)

7 ne

8 po

9 to

10 sr

11 če

12 pe

13 so Polanski log (vodijo Željko Šalamun, Igor Kolenko in Monika Podgorelec)

14 ne Popis rumenih pastiric na Cerkniškem jezeru (koordinatorja: Jana Kus Veenvliet in Leon Kebe)

15 po

16 to

17 sr

18 če

19 pe

20 so Nanoščica (voditi Bojana Fajdiga)

21 ne

22 po

23 to

24 sr

25 če

26 pe

27 so

28 ne

29 po

30 to

31 sr

JUNIJ

1 če

2 pe

3 so Crex Night (koordinator: Slavko Polak)

4 ne

5 po

6 to

7 sr

8 če

9 pe

10 so Hraške mlake (vodita Tone Trebar in Urša Koce)

11 ne

12 po

13 to

14 sr

15 če

16 pe

17 so Bloke (vodita Jana Kus Veenvliet in Eva Vukelič)

18 ne

19 po

20 to

21 sr

22 če

23 pe

24 so

25 ne

26 po

27 to

28 sr

29 če

30 pe

**PROGRAM
DOPPS-a
april – junij
2006**

PREDAVANJA

MB: Pedagoška fakulteta Maribor, Koroška cesta 160, Maribor
Termin: praviloma vsako prvo sredo v mesecu
Čas: ob 18. uri

LJ: Grand hotel Union, Miklošičeva 1, Ljubljana
Termin: praviloma vsak prvi četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

KP: Kraj: Univerza na Primorskem, Znanstvenoraziskovalno središče Koper, Garibaldijeva 1, Koper
Čas: ob 19. uri

CER: Knjižnica Jožeta Udoviča, Partizanska cesta 22, Cerknica
Termin: vsak tretji četrtek v mesecu
Čas: ob 19. uri

CE: Zavod za zdravstveno varstvo Celje, Ipavčeva ulica 18, Celje
Čas: ob 19. uri

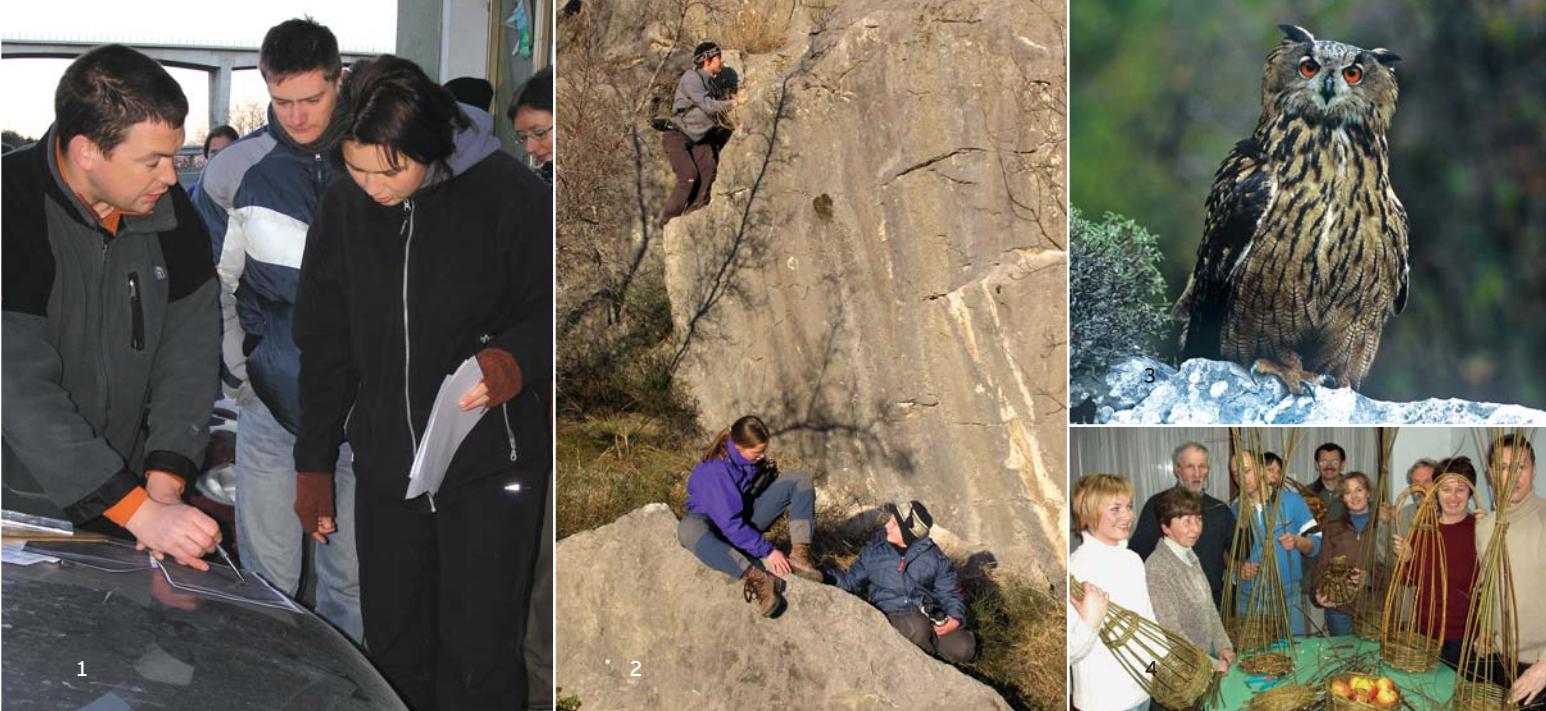
RAD: Knjižnica Tomaža Antonia Linharta, Gorenjska cesta 27, Radovljica
Čas: ob 19.30 uri

MS: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota Zvezna ulica 10, Murska Sobota
Čas: ob 18. uri

Bobnarica (Botaurus stellaris)
foto: Kajetan Kravos

V iskanju žalobne sinice in velike uharice

//Alenka Bradač

Zgodnjega sobotnega februarskega jutra se nas je pod vodstvom Tomaža Miheliča, 32 po številu, zbral v Črnom Kalu na Krasu. Vreme je obetalo prijeten sončen dan in ob pogledu na prebujajočo se pomlad mi je zapela kri v žilah. Naše druženje je bilo namenjeno popisu dveh vrst ptic: žalobne sinice in velike uharice. Popis velike uharice poteka ob tem času že nekaj let zapored, prvič pa smo se organizirano lotili tudi popisa žalobne sinice, o kateri je bilo doslej zbranih le malo podatkov.

Naša trojka samih DOPPS-ovk se je odpravila najprej proti steni v Ospu. S hitrimi koraki smo se odpravile proti steni, oborožene s kasetofonom in popisnimi listi, jaz sama pa tudi s pobožno željo, da mi ne zmanjka kondicije, glede na tempo pač, ki ga je ubrala naša voda. Poglede smo uprle v steno, noge v klanec in vsakih 200-250 metrov naredile postanek, zavrtele posnetek s petjem žalobne sinice in nato prisluhnile, ali dobimo odgovor. »Vsi so prihajali, njega ni b'lo...« bi lahko zaključile naše začetno prizadevanje. A vztrajnost se izplača. Povzpele smo se na vrh stene in še enkrat poklicale žalobno sinico. In tokrat je bilo naše prizadevanje kronano z uspehom! Kasneje se je izkazalo, da smo bile edine, ki smo slišale napev žalobne sinice. Po uspehu smo se spustile v dolino in jo mahnilе še proti Mišji peči, kjer pa žalobne sinice nismo slišale.

Popoldan smo preživeli v vasici Gračišče. Naša skupinica je odšla do zapuščene vasice Zazid, v bližini katere se dviga stena Štrkljevica. V njej naj bi prebival samec velike uharice. V soju zahajajočega sonca je stena žarela v rumenih barvah, in skalni plezalček, ki se je spreletaval po njej, ji je bil v še dodaten okras. Š preden je napočil čas za poslušanje oglašanja velike uharice, je našo pozornost pritegnil par krokarjev. Krokar je nad drevesom, rastočim na vrhu stene, uprizarjal pravcate akrobatske prelete. Pogled skozi daljnogled nam je razkril, da v drevesni krošnji sedi velika uharica, in nedolgo za tem, ko smo jo opazili, je razpela peruti in odletela iz našega vidnega polja. Ob dogovorjenem času, med peti in šesto uro, smo napeto prisluhnile tišini, a velika uharica se ni oglasila.

Dan smo skupaj zaključili ob toplem tabornem ognju, v katerem smo pekli krompir in hrenovke, si greli roke in hrble ter potegnili črt pod minuli popis; slišali smo eno žalobno sinico in tri samce velike uharice. K zadnjim trem prištevam tudi »našega« videnega samca, saj je kasneje vsem zbranim ob tabornem ognju sporočil »da, tukaj sem.« In naj bo še dolgo tako. ●

//letnik 12, številka 01, april 2006

Pletenje krmilnic iz vrbovega šiba

//Terezija Potočar

1: Tomaž »deli« popisne točke, na katerih bodo popisovalci poslušali, ali se morda oglaša samec velike uharice.
foto: Eva Vukelič

2: Mladi ornitologi – Rok, Tanja in Blaž v iskanju žalobne sinice (*Parus lugubris*).
foto: Eva Vukelič

3: Veliko uharico (*Bubo bubo*) na Kraškem robu poklicni ornitologi in člani DOPPS spremljamo že desetletje.
foto: Tomaž Mihelič

4: Umetniki izdelki iz vrbovega šiba, na katerih so se pozimi krmile ptice.
foto: Terezija Potočar

Ornitologija ter varstvo ptic in njihovih habitatov v Črni gori

//Darko Saveljić, Centar za zaščito i proučavanje ptica (CZIP), Črna gora

Črna gora na razpotju – od ptičjega raja do pekla

Črna gora leži na najbolj osončenem delu Balkanskega polotoka. Več kot pol države pripada Sredozemlju, preostali del pa visokim planinam, z najvišjim vrhom 2528 m.

Približno 300 km morske obale ima v zaledju nekaj mokrišč, ki so izjemnega pomena za preučevanje, zaščito in ohranitev ptic. Prvo med njimi je Skadarsko jezero, največje jezero na Balkanu (s površino do 500 km²), na katerem je l. 1999 preizmovalo več kot 250.000 ptic. Do današnjega dne je bilo na njem popisanih 281 vrst. Nadaljnjih 15 km² Ulcinjskih solin, 12 km dolge Velike plaže in 4 km Ade Bojane, Šasko jezero v zaledju in reka Bojana so zanimivosti, ki še nikogar niso pustile ravnušnega. To so največja in najbolj ohranjena mokrišča na vzhodni obali Jadrana in najpomembnejša gnezdišča v preizmovališču na jadranski obali. Na celini sta Durmitor s 172 vrstami ptic in pragozd Bjelasica pravi oazi z gorskimi vrstami ptic.

Stanje pa kljub dobro ohranjeni naravi ni najboljše. Divja gradnja, tudi v narodnih parkih, slabo organizirani lov, intenzivni krivolov in vznenjanje ptic botrujejo upadanju števila ptic v Črni gori. Na Skadarskem jezeru je od leta 1999 do leta 2005 število preizmovalk upadel z 250.000 na vsega 35.000. Številčnost se je zmanjševala iz leta v leto, zato ni moč govoriti o naravnem nihanju. To dejstvo govorí o slabem preteklem gospodarjenju s parkom, kjer je bil lov dovoljen do l. 2001, od tedaj pa se lov v zimskih mesecih z isto intenziteto nadaljuje kot krivolov. Po drugi strani pa v Ulcinjskih solinah kot posledica organiziranega varstva v okviru projekta mednarodne organizacije Euronatur, ki je ogromno prispevala k varstvu ptic in njihovih habitatov predvsem na črnogorski obali, tako neposredno kot posredno prek črke zakona, urejanja prostora in drugo.

Največja naravovarstvena kampanja po tisti za zaščito reke Tare pred zajezitvijo je bila kampanja proti krivolovu, ki jo je v prvem letu svojega delovanja vodil »Centar« pod gesmom »Zgredi ptico – in zadel boš cilj«. Po zaslugi lepo izdelanih plakatov, ki so nastali v sodelovanju z DOPPS-om, ter TV spota, ki je bil predvajan v terminih največje gledanosti državne in zasebnih televizij, so Črnogorci tako rekoč čez noč zvedeli za naš »Centar«. ●

1: Prlivka (*Burhinus oedicnemus*) v Črni gori dosega lokalno velike gnezditvene gostote. Poznavanje njene razširjenosti bo pomembno pri opredeljevanju območij, pomembnih za ptice (IBA). foto: Borut Rubinič

2: Skalni bргlez (*Sitta neumayer*) je endemit južnega Balkana in Male Azije, pogost tudi v Črni gori. foto: Borut Rubinič

3: Črnogorska ekipa ornitologov. foto: Borut Rubinič

»Ščah ubit jednu kukavicu, no mi ža' bi fišek ošteti,« je pisal Njegoš. Ponos starih Črnogorcev ubijanja ptic ni dovoljeval. Raje so streljali na večje sesalce, še posebej še tiste, ki dajejo meso.

CZIP, DOPPS in BirdLife International

»Centar za zaščito i proučavanje ptica« kaže veliko zanimanje za trajno partnerstvo v organizaciji BirdLife International. Zaradi velikih problemov z ohranjanjem raznovrstnosti ptic in njihovih habitatov, izmenjave izkušenj in potrebe, da za našimi dejavnostmi stojijo nekdo, ki je avtoritativ, se nam sodelovanje zdi zelo pomembno. Z namenom približevanja organizaciji BirdLife International smo vzpostavili in okreplili sodelovanje tudi z DOPPS-om, ki je polnopravni partner BirdLife International. Večina predavanj in tribun s kraji, ki jih je »Centar« organiziral skupaj s člani DOPPS-a, je bila objavljena v elektronskih in tiskanih medijih, o njih pa so poročali tudi v dnevnih informativnih oddajah. Poleg tega so člani DOPPS-a v veliki meri pripomogli tudi k zbiranju ornitoloških podatkov na nekaterih pomembnih območjih, prepoznavanje mnogih vrst pa bi si bilo brez njihovega znanja in izkušenj težko zamišljati.

»Centar« je prvikrat v svoji zgodovini prispeval podatke za knjigo »Birds in Europe« v izdaji BirdLife International, lisa v Črni gori pa izgubila svojo belino, ki je obstajala zaradi pomanjkanja podatkov. Prav tako je »Centar« v sodelovanju z DOPPS-om organiziral seminar o Natura 2000 ter območjih IBA in SPA in s tem prvikrat opozoril črnogorsko strokovno javnost na te standarde. Nedavno pa je DOPPS v okviru partnerskega projekta »IBA for your future« gostil črnogorske ornitologe, ki so se seznanjali z mehanizmi omrežja Natura 2000. Sodelovanje z DOPPS-om nas navdušuje v enaki meri kot sodelovanje z organizacijo Euronatur, ki je ogromno prispevala k varstvu ptic in njihovih habitatov predvsem na črnogorski obali, tako neposredno kot posredno prek črke zakona, urejanja prostora in drugo.

Največja naravovarstvena kampanja po tisti za zaščito reke Tare pred zajezitvijo je bila kampanja proti krivolovu, ki jo je v prvem letu svojega delovanja vodil »Centar« pod gesmom »Zgredi ptico – in zadel boš cilj«. Po zaslugi lepo izdelanih plakatov, ki so nastali v sodelovanju z DOPPS-om, ter TV spota, ki je bil predvajan v terminih največje gledanosti državne in zasebnih televizij, so Črnogorci tako rekoč čez noč zvedeli za naš »Centar«. ●

→ OSEBNA IZKAZNICA

Ime: Centar za zaščito i proučavanje ptic (CZIP)

Leto ustanovitve: 2000

Število članov: 15

Poslanstvo: varstvo ptic in njihovih habitatov, popularizacija ornitologije

Partnerstvo: približevanje mednarodni organizaciji BirdLife International, sodelovanje z Euronatur in DOPPS

Najpomembnejši projekti: kampanja proti krivolovu, varstvo ptic na Skadarskem jezeru in v Ulcinjskih solinah, zimsko štetje vodnih ptic (IWC)

Zgodovina opazovanja ptic in lova

V nasprotju z drugimi zahodnimi kulturnimi opazovanje ptic v Črni gori nima nikakrsne tradicije. Vse podatke o črnogorskih pticah iz 19. in 20. stoletja so zbrali tuji med preučevanjem bogate ornitofavne Črne gore. Z njimi se pričenja tudi intenziven lov na ptice. Balkanski ornitolog, ki je dolgo deloval v Črni gori, Ludwig von Fuhrer, je zbiral podatke o največji razdalji med seboj in ptico, ki še omogoča zanesljiv odstrel. Vendar niti lov na ptice nima korenin v črnogorski tradiciji:

Kam potujejo južne postovke?

//Elise Rousseau, LPO - francoski partner organizacije BirdLife International

južnih postovk.«

Leta 2005 so opazili skupno 400 osebkov v osmih skupinah, sedem od teh ob isti cesti kot prejšnje leto, osmo pa severno od Zinderja, 200 km proti vzhodu.

Večina skupin se je zadrževala v kultiviranih območjih, plenile pa so dve različni vrsti kobilic: ščebetulji vrst *Anacridium melanorhodon* in *Ornithacris cravoisi*, ki doseže velikost do 9 cm. Saranče so verjetno pomembni plen v času, ko ptice priletijo na prezimovališče.

Zanimivo je bilo spoznati, kako se prehranjevalna tehnika teh ptic na prezimovališčih razlikuje od prehranjevalne tehnike na evropskih gnezdiščih. Evropi južne postovke lebdejo v zraku, da locirajo plen na tleh, v Afriki pa je večino plena ujetega v zraku. Postovke redno sledijo živini in drobnici ter lovijo kobilice, ki se jih te živali otepajo, pobirajo kobilice neposredno z akacijskih grmov ali lovijo kobilice, ki so uše drugim lovečim pticam.«

Odprava je identificirala možne grožnje, od katerih se je kot največja izkazala pretirana paša, ki je močno zmanjšala gostoto plena na sahelskih travniščih. Neobdelana tla so bila bolj produktivna, čeprav pritisk na zemljišča vsako leto zmanjšuje delež neobdelanih tal. Prav tako je bila problem vsesplošna uporaba insekticidov, predvsem proti rojem kobilic, ter lov samih postovk z uporabo limanic, mrež in pasti.

Naše raziskave so bile omejene na suho sezono, v januarju in februarju, čeprav postovke na prezimovališča prihajajo od oktobra dalje. Čeprav so ptice izredno mobilne in so sposobne hitro prilagoditi spreminjači se lokalni zalogi hrane, smo jih med dvoletnim križarjenjem opazili v isti regiji v Nigrju, kar kaže na zvestobo gnezdišču. Še vedno vemo izredno malo o tem, kje ptice preživijo polovico svojega življenja. Ugotoviti moramo, kje živijo in s čim se hranijo v drugih letnih časih, še posebej ob koncu deževne sezone, ko so spet na poti. ●

Povzet po World Birdwatch, prevedla Urša Koce

1: Philippe Pilard iz francoskega BirdLife partnerja proučuje južne postovke (*Falco naumanni*) v francoski pokrajini Crau.
foto: Ligue pour la Protection des Oiseaux (LPO)

2: Odprava na afriška prezimovališča južnih postovk v saheli in subsaharski Afriki.
foto: LPO

3: Par južnih postovk (*Falco naumanni*) – desno samec.
foto: Phillipé Pilard, LPO

4: Večina kmetijskih zemljišč v zahodni Afriki je tako rekoč brez vegetacijske pokrove.
foto: LPO

5: Kobilica vrste *Ornithacris cravoisi* je glavni plen južnih postovk v zahodni Afriki.
foto: LPO

→ OSEBNA IZKAZNICA

Ime: LPO (Ligue pour la Protection des Oiseaux)

Leto ustanovitve: 1912

Število članov: 35.000

Osebje: 127

Spletne strani: <http://www.lpo.fr>

Poslanstvo: Varstvo prostozivečih ptic in habitatov, od katerih so odvisne.

Regionalna organiziranost: mreža 30 finančno neodvisnih sekcij po vsej Franciji

Dejavnosti: upravljanje z narodnimi parki in drugimi zemljišči, zakup zemljišč, reintrodukcije in upravljanje s populacijami ogroženih vrst ptic, monitoring in bazične ornitološke raziskave, izobraževanje, publicistična dejavnost, mednarodno sodelovanje, naravovarstveno pravne zadeve

1

2

3

4

5

Kozača

//Al Vrezec

Kot duh iz neznanega se kozače v nekaterih zimah pojavljajo v mestnih središčih, parkih in kulturni krajini. Ljudje kar ne morejo verjeti, da se ta orjaška gozdna ptica v glasnem spremstvu kopice razburjenih vran, srak, šoj in drugega ptičjega živilja takole na videz brezskrbno spreletava po parkovnem drevesnem nasadu. Atrakcija brez primere! Toda od kod se ta velika sova sploh vzame v teh zimskih mesecih? Ko se hladna zgodnja pomlad prevesi v toplejšo drugo polovico, kozače skrivnostno izginejo ravno tako, kot so prišle. Fran Erjavec (1871), ki je vrsto tudi krstil s slovenskim imenom kozača, saj naj bi meketala kakor koza, si je to uganko razlagal povsem preprosto: »Kozača je pravzaprav severna ptica in pride k nam le včasih v večjem številu.« In kako si te invazivne pojave kozače razlagamo danes, ko je naše znanje o tej čudaški ptici precej bogatejše?

Kozača (*Strix uralensis*) je res severna ptica, ki poseljuje predvsem gozdna prostranstva severne Evrope in Sibirije. Iz teh krajev, natančneje z Urala, jo je leta 1771 Peter Simon Pallas tudi opisal za znanost. Kljub temu pa sove naših krajev in južnih gorstev, denimo Dinaridov, nimajo nobene povezave s severnimi sovstrnicami. Še več, gre povsem za drugo podvrsto, ki je drugačna, zelo velika in temnejša. Neredki so celo črno oziroma temno rjavo obarvani osebki, ki so velika posebnost naših kozač in jih pri drugih kozačah po Evraziji ne bomo srečali. Konec 18. stoletja so črne kozače slovitega naravoslovca Baltazarja Hacqueta, ki je deloval v Idriji, tako presunile, da jim je dal kar ime *Strix nigra* (po naše črna sova). Torej so v nekaterih zimah številne obiskovalke mest pravzaprav ptice naših logov in ne prišleki iz severnih prostranstev. Težava je v tem, da se zdi povsem nerazumljivo, kako je mogoče tako veliko in opazno sovo v naših gozdovih zgresiti v pozno pomladnem in poletnem času, če pa je pozimi lahko tako številna. Še celo konec 20. stoletja sta oba ornitološka atlaza postregla z dokaj skopimi gnezditvenimi podatki o kozači, saj so bile v gozdovih videne kozače, še posebej pa redka najdena gnezda, prej plod srečnih naključij kot pa ornitoloških popisov. Še dodatno je ornitološke glave zmedel Janko Ponebšek, ko je leta 1917 zapisal: »O malokateri ptici imamo toliko dokaznega gradiva kakor o kozači. Podrobnejši pregled Ponebškovičih navedb pa razkrije, da to dokazno gradivo zadeva večinoma kozače, najdene v zimskem oziroma negnezditvenem obdobju. Zanka se torej sklene brez jasnega odgovora, od kod se pozimi vzamejo te številne sove!«

Vzrok za te dvome, vprašanja in napačne skele v resnici tiči v naravi kozače same. Kot tipičnega lovca na male sesalce, miši in voluharice, zimske razmere in debela snežna odeja lačne kozače prizenejo do naselij, parkov ipd., kjer je hrana dostopnejša. Sove so tu manj boječe, njihova dnevna aktivnost pa še dodatno prispeva, da jih ljudje laže opazijo. Povsem drugačna pa je kozača takrat, ko gnezdi. V prostranih gozdovih je na velikih kozačinih teritorijih dovolj prostora, da se ta velika sova v svoji previdnosti učinkovito izmika človeškim pogledom. Pri naši najpogostejši sovi in bližnji kozačini sorodnici lesni sovi (*Strix aluco*) smo vajeni, da samci spomladi glasno prepevajo, kar je nezgrevljiv spomladanski nočni utrip gozda. Isto bi pričakovali tudi pri kozači. Napaka! Kozača je popolno nasprotje manjše sorodnice. Na velikih območjih se kozačji samci spomladi le poredko oglašajo z zamolkli in manj

prodornimi klici. In čeprav je nabor oglašanj zelo velik, so ta zelo tiha in redka ter se hitro zlijejo z nočno tišino gozda. Švedski ornitolog Thomas Holmberg je leta 1947 situacijo, v kateri se znajde raziskovalec na terenu, zelo dobro opisal z naslednjimi besedami: »Pogosto lahko na kozačinem teritoriju preždim ure in ure, ne da bi sploh kaj slišali, čeprav se zdijo vremenske razmere odlične.«

Sove so v splošnem izjemno teritorialne živali in na svojem območju ne prenesajo vsiljivev, zlasti samcev, ki bi utegnili izražati svojo teritorialnost oziroma željo po osvojitvi že zasedenega območja. Dvoboji med samci se kažejo večinoma glasovno. Še več, teritorialni samec se raztogoti že, če z golj sliši drugega samca, na primer, če njegov glas predvajamo po kasetofonu. To smo pred nekaj leti preizkusili tudi pri naših kozačah. In priznam, debelo smo gledali ob dobljenem rezultatu! Ne le, da smo našli celo kopico novih gnezdišč in spoznali, da je kozača precej bolj razsirjena, kot smo sprva mislili, ugotovili smo tudi, da je kozača pri nas celo zelo pogosta in da poseljuje prostrane gorske gozdove v zelo velikem številu. Šele zdaj lahko razumemo, od kod so se vzele skravnostne zimske obiskovalke parkov in mest. Pravzaprav so pri nas vedno živele v prostranih gozdovih, ki nas v Sloveniji izdatno obkrožajo, le opazili jih nismo. V hudih zimah jih stiska priženje do naselij v večjem številu, svoje pa verjetno doda še dobra rodnost v prejšnjem letu. Mlade in neizkušene ptice so najpogosteje med mestnimi prišleki. In če je bila sezona prejšnje leto dobra, je teh mladih ptic več, zato se v nižinah pojavijo v navideznih invazijah, kot sta jih opisovala Erjavec in Ponebšek.

Kako pa je sploh možna dobra gnezditvena sezona? V zgodnji pomladi si par kozač izbere primerno gnezdišče, veliko duplo, staro gnezdo kake ujede, celo gnezdilnico. Gnezdo ima na skribi večja samica, ga varuje in ureja, medtem pa jo samec pita z ulovljenimi mišmi in voluharicami, ki jih nalovi na zasedenem teritoriju. Če je teh veliko, bo samčev lov uspešnejši, samica pa se bo temu primerno poredila. Ravno masa samice je ključna varovalka, ki določa število jajc in velikost legla. Več je hrane, težja je samica in več jajc bo lahko legla. Če je dovolj hrane že v zgodnjem gnezditvenem obdobju, ko samica zalega jajca, bo dovolj hrane tudi kasneje, ko bo treba nahraniti lačne mladiči. Tudi kasneje je lov glavna dolžnost samca, velika samica pa medtem srčno brani svojo družino pred plenilci. Ne ustraši se ne lisice ne divje mačke, in tudi vsiljivi človek bo deležen podobno silovitega napada ob gnezdu. Kozača je namreč

najbolj agresivna evropska sova, ki se v obrambi svojega zaroda ne ustraši nikogar, včasih celo za ceno lastnega življenja. Kot pri vseh sovah mladiči poskačejo iz gnezda še preden poletijo. Nato posedajo po vejah, vendar so v nasprotju z drugimi sovami, denimo lesno sovo, zelo tihi. Na kratko se oglasijo le takrat, ko jih pokličeta samec ali samica s hrano. Neleteči mladiči pri prvih pohodih po zunanjem svetu pristanejo tudi na tleh. Na gozdnih sprehodih lahko tako naletimo na sovjega mladiča. Pri kozači bomo ob takem srečanju pogosto deležni glasnega opozorila, celo napada, enega od staršev. Sicer so mladiči kozače izjemno podobni mladičem lesne sove. Kozača ima precej večje in vitkejše mladiče z izrazitejšim rumenkastim kljunom in temnejšim puhom. Zanesljivejša razlika je vzorec temnejših in svetlejših prog na hrbtu. Te so pri kozačjem mladiču debelejše in redkejše, pri lesni sovi pa tanjše in številnejše (pomagaj si še s slikami).

Zaključek pa še terenski napotek vsem, ki bi se radi s kozačo srečali v živo v gozdu, torej tam, kjer je ta velika sova zares doma. Zaman jo boste iskali, da bi si jo ogledali, saj je preveč previdna, da bi jo kar tako uzrli. Prepričan sem, da bo sova uzrla vas prej kot vi njo, kar pomeni, da so vaše možnosti že na začetku slabše. Srečanje na štiri oči raje prepustite naključju, ki vas bo gotovo doletelo, če pogosto zahajate v gozd. Posvetite se raje »slušnemu soočenju« s to gozdnim vilo, ki je za pravega opazovalca ptic precej bolj vznemirljivo. Svetujem, da si med marcem in junijem v večernem ali zgodnjem jurtranjem času sredi kakega večjega gorskega gozdnega kompleksa, zlasti v južnih delih Slovenije, najdete večjo jaso. Izberite jaso noč brez vetra! V tišini prisluhnite spokojni nočni tišini gozda. Pri tem odmislite vse, kar vas tare v vsakdanjiku, in si vzemite čas. Ugotovili boste, da je gluha gozdna noč precej glasna. Tam bo zaljal srnjak ali zabevskal lisjak, šlestenje listja pod koraki gozdnih živali bo vzbujalo rahel strah pred neznancem, prijetno cvrčanje kobilic v pozni pomladi, zvok rahlega pruhantanja pomeni, da vas je preletel netopir, če boste napeli ušesa, boste morda zaslíšali monotoni »u-u-u-u-u-u« koconogega čuka, že konec maja se nočnemu zboru z astmatičnimi kihanjem pridružijo prvi polni, gromki zvoki visokoletečega letala je danes že običajna zvočna stvarnost, ... in potem boste nekje od daleč zaslíšali zamolkli »hu huu-u-huu«, ki bo poplačal vaše čakanje. Samec kozače na nočnem obhodu označuje svoj teritorij! ●

1: Gozdna vila opazuje z varnega kritja
foto: Davorin Tome

2: Kozača in njen glasno spremstvo, sive vrane in srake, od dnevnem zimskem pohajkovovanju.
foto: Davorin Tome

3: Medtem ko je samec na lovlu, samica kozače skrbi za gnezdo in zarod.
foto: Pertti Saurola

4: Mladiča kozače prepoznamo po izrazitem rumenem kljunu, temnejšem puhu in širšim temnejšim progam na hrbtu, ki jih vidimo ob strani.
foto: Davorin Tome

5: Mladiči lesne sove imajo manj izrazit bledo obarvan kljun, svetlejši puh, proge na hrbtu in trebuhi pa so tanjše in gostejše posejane.
foto: Marko Raković

1

2

1

2

Mariborski otok

//Matjaž Premzl

1: Labodom grbcem (*Cygnus olor*) nizke temperature in zamrzovanje vode lahko povzročijo težave. Na Mariborskem otoku je eden izmed njih primrznil na vodno gladino.
foto: Ivan Esenko

2: Udeleženci izleta na Mariborski otok v mrzlem jutru opazujejo vodne ptice
foto: Marko

V soboto 28. 1. 2006 smo se na Štajerskem odpravili na ornitološki izlet, in sicer na Mariborski otok, ki je del območja Natura 2000 – Drava. Sedem udeležencev se nas je zbralo pred gostilno v Koblarjevem zalivu. Pridružil se nam je tudi novinar časopisa Večer. Predramilo nas je glasno pokanje in ugotovili smo, da je voda prinesla večje količine debelega ledu, ki je pred seboj lomil tanjšega in puščal za sabo nezaledeno sled, ki jo je brž izkoristil kormoran za svoj lov. Na ledu pa smo opazili dva rečna galeba. Eden od njiju je sedel in se prav neobičajno vedel. Izkazalo se je, da je primrznil na led. Po nekaj minutah mu je, morda z izgubo nekaj peres, vendarle uspelo odleteti. Ob poti naprej smo si dodata ogledali še samca sivke, ki ni bil nič kaj plašen.

Odšli smo na otok, kjer so nas pozdravila ogromna drevesa in ob vsepovod oglašanje bргlezov, ki očitno že nestrpo čakajo pomlad. Na poti do vrha otoka smo slišali črno žolno in velikega detla. Ko smo prispeli do vrha, nas je tam pričakala večja jata mlakaric, čopastih črnic in dva laboda grbca. Med jato smo opazili tudi sivo gos. Pogledali smo še velikega žagarja in zvonce, ki so se prehranjevali pod jezom hidroelektrarne. Na poti do spodnjega konca otoka smo poslušali ptičje petje. Najglasnejše so bile velike sinice v zboru s plavčki, pridružili pa so se jim še ščinkavci in bргlezzi. Ob vsem tem petju smo se moralni kar potruditi, da smo slišali petje tihega kratkoprstega plezalčka. Na koncu otoka smo opazili še enega velikega žagarja in dva kormorana. Ker je bila celotna vodna površina od otoka navzdol pod ledom, smo se odločili, da gremo nazaj proti Koblarjevemu zalivu. Na poti čez most smo si še enkrat od bližu ogledali zvonce, ki pa so se ves čas neutrudno potapljal. Na poti do avtomobilov so nas preleteli rumenonogi galebi in dva siva galeba. Ko smo prišli na konec poti, smo si privoščili še nekaj ptičjega petja in se že dogovorili za naslednji obisk Mariborskega otoka v toplejšem delu leta. ●

GRAND HOTEL UNION

Miklošičeva 1, 1000 Ljubljana
Tel: 01 308 1270, faks: 01 308 1015
E-mail: hotel.union@gh-union.si
www.gh-union.si

ORGANIZIRAMO :
Poročne obrede in slavnostne večerje,
sprejeme, gala večerje, obletnice (30 - 300 oseb)
Zabavni in kulturni program

★ Naj najlepši trenutki ostanejo v najlepšem spominu ★

Radensko polje

//Marko Fric

Meglenega spomladanskega jutra, ko ni nič kazalo na lep dan, smo se dobili na Grajskem vrtu Boštanji pri Grosupljem. Zbralo se nas je presenetljivih 48 udeležencev. Po kratki predstavitevi kompleksa, imenovanega Grajski vrt, smo se premaknili v informativni center, kjer je urejena predstavitev Radenskega polja z okolico. Tu nam je Stane Peterlin izčrpno predstavil zgodovino samega polja in njegovega geološkega raziskovanja.

Nato smo zapustili Grajski vrt in se po obronkih vzpetine, na kateri stoji grad Boštanj, pod vodstvom Marjana Trobca in Staneta Peterlina odpravili do severnega roba Radenskega polja. Še preden smo lahko užrli rob polja, je oblaki predrlo sonce. V mrvicah in meandrih ene od štirih rek, ki napajajo polje, so nas pričakali labodi grbci, mlakarice in kreheljci, ki pa so bili na našo žalost preveč plašni, da bi si jih lahko dobro ogledali. Ob reki Dobravki smo se odpravili proti sredini polja. Med potjo smo izvedeli, da je Radensko polje edino kraško polje v Sloveniji, ki ga napajajo štiri reke. Kmalu smo prišli do estavel, jam, ki vodo ob suši požira in ob obilici padavin bruhači in jim z lepim slovenskim izrazom pravimo retja.

Od retij smo se odpravili proti Zatočnim jamam na južnem delu Radenskega polja. Na poti smo oprezali za pticami in uživali v toplem zgodnjem spomladanskem soncu. Opazili smo tri kanje, ki so v vetru vadile svatovanje. Med potjo smo lahko vedno znova opazovali udorne Jame. To so Jame, ki nastanejo tako, da voda raztopi apnenec pod zemljo in se le-ta zaradi pomanjkanja opore vdre.

Na skrajnem jugozahodnem delu Radenskega polja pa so naša pozornost pritegnile ponorne Jame rek Zelenke in Šice. Ko smo prišli do skrajnega južnega dela polja, smo se lahko sprehodili tudi v podzemlje ponorne Jame reke Šice. V njej so nas presenetili ledeni kapniki, ki so se v soju čelnih svetilk prav čarobno svetili.

Na poti nazaj smo lahko opazovali obilico kraških pojavorov,

3

1: Izletniki na Radensko polje pri Grosupljem
foto: Marko Fric

2: Plavček (*Parus caeruleus*)
foto: Tone Trebar

3: Radensko polju
foto: Marko Fric

Ptujsko jezero

// Aleš Tomažič

1 in 2: Udeleženci so si poleg drugih številnih vodnih ptic, ki prezimujejo na Ptujskem jezeru, natančno ogledali tudi črnovratega ponirka (*Podiceps nigricollis*).
foto: Dominik Bombek

Tudi to zimo smo imeli že tako rekoč tradicionalni izlet na Ptujsko akumulacijsko jezero. Menda več kot dvačet udeležencev se nas je ob tem hladnem jutru, 10. decembra lani, zbralokrog vodje izleta – Dominika Bombka. Ni manjkalo ne novih obrazov ne izkušenih ptičarjev, kar sploh ni presenetljivo, saj je to največje stalno slovensko jezero znano kot »magnet« za zanimive in redke ptice, tako da izrednih opazovanj nikoli ne manjka. Še posebej pa to velja pozimi, saj tam prezimuje največje število vodnih ptic pri nas.

Kot običajno smo se tudi tokrat dobili na mostičku za pešce, v bližini gostišča Ribič. Ker tam ljudje radi hranijo labode in race, se te pogosto zelo približajo in kažejo le malo strahu pred človekom. Mesto je zaradi tega zelo dobra in priporočljiva lokacija za tiste, ki radi fotografirajo, in tiste, ki bi ptice radi videli od blizu. Znano je tudi po rednih obiskih zimske race.

Po Dominikovem pozdravnem nagovoru smo se kmalu posvetili opazovanju z mostička, in sicer številnih vodnih ptic, ki so mirno plavale po vodni površini. Kljub dokaj nizkim temperaturam nam je bilo vreme naklonjeno.

Vidljivost je bila za ta letni čas dobra, in tako odličnemu terenskemu dnevu ni stalo prav nič več nasproti. Ko se je število udeležencev okrog pol desete zjutraj ustalilo in smo si ogledali nekaj lisk, mlakaric in zvoncev, ki so plavali v naši bližini, smo se odpravili čez most in po nasipu v smeri zapornic na južnem delu jezera.

Na jezeru se je stiskalo na stotine vodnih ptic, kar je, kot že rečeno, vse prej kot izjema na tej lokaciji. Nosačem teleskopov se je poznalo veselje na obrazih, ko so lahko udeležencem izleta nekoliko približali pogled na več sto kormoranov, sto šestdeset sivk, dvesto kreheljcev, več kot dvačet čopastih ponirkov in vsaj toliko čopastih črnic. Toda to je bil šele začetek. Navzoči so lahko videli tudi manjši, starejši otoček kot tudi novejši, precej večji otok, ki sta namenjena predvsem gnezdenju navadnih

čiger. Damjan Denac, ki je pravi poznavalec čigre in njenih gnezditvenih navad pri nas, je izkoristil trenutek in zbranim predstavljal ornitološko pomembnost teh otočkov. V zavetju le-teh in posameznih grmičkov, ki so štrleli iz vode, so se prerivale še številne druge ptičje vrste, ki se nam prej še niso razkrile oziroma jih ni bilo mogoče videti. Tako smo imeli priložnost opazovati tudi konopnice, dolgorepo raco, žvižgavke in sivega galeba. Na veselje nas vseh pa smo videli tudi samce in samice po zunanjosti zelo zanimivega malega žagarja. Ljudje so z velikim navdušenjem opazovali pestro sestavo plavajočih jat. Skorajda preveč pestro za nekoga, ki se je tovrstnega izleta udeležil prvi.

Od zahodnega brega Ptujskega jezera smo se po poljski cesti odpravili nazaj proti parkiranim avtomobilom, saj je vodja izleta načrtoval še ogled spodnjega dela jeza, ki navadno prav tako obeta zanimivo opazovanje, vendar je preveč oddaljen, da bi se tja odpravili kar peš. Ob vračanju k vozilom so našo pot prekrižali širje brezovčki, ki so se za kratek čas ustavili na bližnji ograji, nato pa odleteli. Na poljih levo in desno tudi ni manjkalo kavk in poljskih vran, ki so s pridom izkoriščale tedaj še nezasnežena tla. Ko smo dosegli drugi konec jeza, se je nekaj udeležencev žal že poslovilo, mi pa nismo videli nič manj ptic. Že takoj pod nasipom, še preden smo postavili teleskope, smo namreč imeli izjemno priložnost opazovati črnovratega ponirka na precej kratki razdalji. Popolnoma brez strahu je počasi plaval mimo nas in nas sproščeno opazoval, ravno tako kot mi njega. Takrat je Dominiku uspelo narediti fotografijo, ki je zdaj pred vami. Ko smo imeli postavljen teleskope, smo se ponovno razgledali po jezeru. Sicer nekoliko daleč stran, pa vendarle, sta plavala tako rdečegrlji kot polarni slapnik, pa tudi veliki žagar. Po nekaj minutah večšega pregledovanja vodne površine s teleskopi in daljnogledi smo seznamu opazovanih vrst lahko dodali še petindvajseto, sicer pri nas zelo redko belolisko, ki je osamljeno plavala nedaleč od nas.

S tem je bil uradni del izleta več kot uspešno zaključen. Večina zadovoljnih udeležencev se je poslovila, nekateri pa smo se odpravili še na vodni zadrževalnik Medvedce v bližini Pragerskega, kjer smo videli še dva velika srakoperja, nekaj rumenih strnadow in štiri velike bele čaplige. Izlet je bil res dober in ga vsem, ki vas tokrat ni bilo, naslednjič več kot toplo priporočam. Ne bo vam žal ... ●

Ormoško jezero

// Aleš Tomažič

Ne dolgo od tega, 5. februarja letos, smo imeli izlet na Ormoško jezero. Ta nekdaj zelo priljubljeni izlet se je vsako leto ponovil predvsem zaradi gosi. Pred nekaj leti so namreč ravno tam prenočevale večinoma njivske in sive gosi. Tedaj še je bilo moč videti več kot tisoč osebkov veliko jato teh ptic, ki se je ob sončnem vzhodu dvignila s tal. Žal pa zaradi pritiskov hrvaških lovcev tega prizora pri nas ni več mogoče opazovati, tako da v sorazmerju s tem upada tudi število udeležencev na tem izletu.

Tudi letos je bilo tako, čeprav gre to verjetno pripisati tudi izredno slabemu vremenu. Snežni zameti in ledeni veter so gotovo marsikoga odvrnili od misli na udeležbo. Protiv vsem mojim pričakovanjem se je le zbrala peščica ljudi, ki pa so, kot se je pozneje izkazalo, prišli večinoma zaradi preizkusa znanja, kot zaključek DOPPS-ovega tečaja za zimsko štetje vodnih ptic.

Uro pred izletom je Željko po vrsti pridno preverjal znanje navzočih, medtem pa smo drugi stali v DOPPS-ovi opazovalnici ob jezeru. Pregledovali smo vodno površino, v upanju in pričakovaju, da bomo opazili kakšno zanimivo vrsto. Strah pred tem, da bi jim Željko lahko morda skozi teleskop pokazal kaj neznanega, je nekatere očitno še dodatno motiviral.

Če pomislim na to, koliko snega je padlo, je bila vidljivost precej dobra in jezero precej pregledno. Z opazovanjem in določanjem ptic nismo imeli večjih težav. Večji del se jih je zadrževal sicer malo dlje, ne pa vse. Med blizu plavajočimi so bili predvsem številni zvonci. Predvsem samci te male race so naznajali prihod pomlad. S kimajočimi glavami so parodirali okoli samic. To svatovanje je bilo tako očitno, da se nam je celo uporaba daljnogledov v tem primeru zdela nesmiselna. Med zvonci sta nekoliko bliže plavala tudi mali ponirek in osamljen samec malega žagarja. Pozneje sta se pridružila še dva čopasta ponirka. Na otokih iz rečnega mulja, ki jih oblikuje Drava, so bile skoncentrirane predvsem mlakarice in številni rečni

galebi. Slednji so bili ena od štirih vrst galebov, ki smo jih tam videli. Med njimi so namreč stali še posamezni rumenonogi galebi, večinoma v prvem zimskem perju, po zraku pa je letalo še nekaj sivih in dva mala galeba. Videti je bilo tudi kar nekaj kormoranov, ki pa so pretežno posedali po vejevju iz vode štrlečega grmovja. Precej daleč stran je plavala tudi malo večja jata sivk, vendar je slaba svetloba dopuščala le določitev, ne pa tudi natančnejšega opazovanja.

Malo preden smo se odpravili iz opazovalnice, smo med mlakaricami na otočku opazili pribo in belo pastirico. Obe sta bili eni izmed prvih svoje vrste, ki sta se vrnili iz toplejših krajev. Tudi velika bela čaplja ni mogla ubežati našim pozornim pogledom, ko je lovila ribe nekje na naši desni. Da ne bi ves čas samo čepeli v opazovalnici, smo se odpravili še na krajši sprehod po nasipu jeza. Nameravali smo pregledati še nekoliko oddaljeno jato ptic, ki je prej ni bilo mogoče opazovati. Izkazalo se je, da se ta sestoji večinoma iz lisk in posameznih sivk ter čopastih črnic. Seveda, po takšni medijski razvzetosti tudi nismo mogli mimo tega, da bi opazovali nekaj labodov grbcov, ki so plavali po jezeru.

Zal smo jezero dokaj hitro zapustili, saj je bilo vreme res nevzdržno. Velik del udeležencev sploh ni dočakal konca izleta, kar jim vsekakor ne gre zameriti. Če ne drugega, pa je več ljudi prvič video svatovanje zvoncev, pa tudi vrsto malega galeba. Zatorej lahko trdim, da je bil izlet kljub vsemu uspešen in da se tudi ob slabem vremenu spleča stopiti čez prag. ●

1: Par zvoncev (*Bucephala clangula*)
foto: Leon Kebe

2: Siva gos (*Anser anser*). Na Ormoškem jezeru so nekoč skupaj z njivskimi gosmi (*A. fabalis*) prezimovale v številčnih skupinah. Intenziven lov na hrvaški strani jih je v zadnjih letih pregnal s tega območja.
foto: Igor Brajnik

3: Osamljeni samec malega žagarja (*Mergellus albellus*)
foto: Leon Kebe

1

2

1

2

Na mladih svet stoji - postavimo se na noge!

//Jurij Hanžel, 15 let

1: Mladi smo obiskali Škocjanski zatok, privočili pa smo si tudi pogled na odprto morje.
foto: Eva Vukelič

2: Eva na DOPPS-vestno skrbi za to, da iz mladih nadobudnežev rastejo veliki ornitologi.
foto: Nina Aleš

Po vsakem mladinskem ornitološkem taboru smo si vsi obljudljali, kako bomo v teku leta ostali v stikih in morda kdaj skupaj odšli na kakšen »teren«. Žal pa je po navadi vse obstalo le pri besedah. Tako je minilo celo leto do novega tabora, ko se je vsa zgodba ponovila. Situacija je postajala že rahlo neprijetna, saj smo na društvenih izletih le redko srečali koga naših let. Konec novembra 2005 je padla pobuda za ustanovitev mladinske sekcije, in priprave so se nemudoma začele. 24. novembra smo imeli v prostorih DOPPS ustanovni sestanek. K sreči je minil brez poglobljenih misli in dolgih govorov, ki sicer pritičejo takšnim priložnostim, a nekaj stvari nam je vendarle uspelo skleniti. Tako je izlet na Zbiljsko jezero 4. decembra, ki je bil sprva zamišljen zgolj kot izlet za mladino, postal tudi prvi v okviru sekcije DOPPS mladi. Na noge smo spravili e-poštno skupino, s pomočjo katere se obveščamo o sestankih in drugih dejavnostih. Na začetku smo si zastavili cilj, da bi vsak mesec napravili po en skupen izlet in se dvakrat srečali.

Za zdaj se tega bolj ali manj uspešno držimo, decembra smo imeli izlet na Zbiljsko jezero, januarja v Škocjanski zatok in zalin Polje, februarja pa smo imeli v načrtu obisk ljubljanske deponije, ki pa je žal propadel zaradi »višje sile«, saj je bilo smetišče na kulturni praznik zaprto. V načrtu imamo tudi nekaj izletov za prihodnje mesece, natančnejsi podatki bodo objavljeni na naši e-poštni skupini. Na splošno izbiramo lokacije, ki jih je mogoče doseči tudi s sredstvi javnega prevoza, saj je takšen prevoz za nas tudi najbolj dosegljiv. Prav zdaj pripravljamo seznam takšnih izletov in vsi predlogi so dobrodošli. Trudili pa se bomo tudi, da bomo skupne izlete organizirali na različnih koncih Slovenije, saj smo tudi mi mladi ornitologi precej razprtjeni po vsej državi. Srečujemo pa se vsak drugi četrtek ob šestih zvečer v DOPPS-ovi garaži na Tržaški cesti. Povprečna udeležba

na sestankih se giblje okoli številke pet, zato smo seveda željni novih članov. Na srečanjih si najprej izmenjamo vtise o najnovejših ornitoloških doživetjih, nato pa se pogovorimo o naših bodočih akcijah. Trenutno tudi zbiramo skrivnostne fotografije ptic, da bi si malce nakodrali možgane. Kmalu bomo tudi začeli s krajšimi predavanji naših članov.

Ornitologija v Sloveniji ni ravno najbolj množičen »šport«, zato je še toliko bolj pomembno, da se nas zbere kar precej, kajti na mladih svet in posledično tudi ornitologija stoji. Za zdaj nas še ni veliko, toda postaviti si moramo cilj, da vsak od že obstoječih članov sekcije pridobi vsaj še enega zagretega ornitologa. Če bomo k temu pristopili dovolj resno in prizadevno, se nam za našo številčnost ni batiti. Za konec pa še nekaj za pomiritev staršev potencialnih mladih ornitologov. Ptice skoraj brez izjemne opazujemo na »varni« razdalji in se jih ne dotikamo, zatorej, skrbni starši, bojazen, da bi zaradi opazovanja ptic vaši otroci dobili ptičjo gripo, je povsem odveč! ●

→ Če se nam želiš pridružiti, te čaka zelo lahka naloga. Vse, kar moraš storiti, je, da se vpisesh v našo e-poštno skupino. Pošli prazno sporočilo na doppsmladi-subscribe@yahooroups.com in stvar bo opravljena. Tako boš lahko ves čas na tekočem z vsem dogajanjem, ki ga načrtujemo. Seveda pa je ta skupina namenjena tudi pisanju prispevkov, zato kar lepo na dan s terenskimi doživetji. Če se nam pridružiš, te čakajo večeri v dobri družbi in nepozabni terenski izleti. Veseli smo vsakega novega člana!

Izlet na Zbiljsko jezero

//Blaž Blažič

Bila je nedelja. Zbudil sem se in si pomel oči. Bil sem vesel. Vedel sem, da je pred menoj nova izkušnja z mladimi poznavalci ptic. Namenjeni smo bili na vodno akumulacijo Zbiljsko jezero. Med ornitologi se je velikokrat govorilo o Zbiljskem jezeru in njegovem bogatem ornitološkem pomenu. In o tem sem se na tem izletu lahko zelo dobro prepričal kar na lastne oči. Takoj ko smo prišli na kraj opazovanja, se nam je odprl pogled na prostrano, z vodnimi pticami bogato vodno akumulacijo. S teleskopom smo prečesali vodno gladino in odkrili marsikaj zanimivega. Na vzhodni strani jezera je plavala velika jata vodnih ptic. Med njimi so bile najpogosteje race mlakarice (*Anas platyrhynchos*). Družbo pa so jim delale čopaste črnice (*Aythya fuligula*). Na vodni gladini ni manjkalo tudi drugih vrst rac, kot so sivke (*Aythya ferina*), žvižgavke (*Anas penelope*) in zvonci (*Bucephala clangula*). Presenečen sem bil tudi nad množičnimi labodi grbci (*Cygnus olor*). Opazovali smo samec, kako so s svojimi »vodnimi kočijami« dvorili samicam. V ornitološko beležnico smo zapisali tudi dve vrsti ponirkov, malega (*Tachybaptus ruficollis*) in črnovratega ponirka (*Podiceps nigricollis*). Opazili smo tudi črno lisko (*Fulica atra*) in velikega kormorana (*Phalacrocorax carbo*). Čisto na koncu našega izleta pa smo se posvetili fotografiranju velikega žagarja (*Mergus merganser*), ki se nam je neverjetno približal. Izlet smo zaključili ob toplem čaju in dobrem pogovoru. ●

→ PROJEKT SPRING ALIVE - POMLAD PRIHAJA!

Spletna stran »Spring Alive«, po slovensko »Pomlad prihaja!«, je zdaj aktivna tudi v slovenščini. Namenjena je predvsem mlajšim ljubiteljem ptic in narave, njen cilj pa je spodbujati mlade k opazovanju ptic selivk, ki se vračajo k nam. Na spletni strani se zbirajo podatki o prvih opazovanjih štirih najbolj znanih vrst ptic selivk – kmečke lastovke, bele štoklje, kukavice in hudournika. Podatke o svojih prvih opazovanjih omenjenih ptic lahko vnesemo v poseben obrazec na spletnem naslovu www.springalive.net. Tako zbrani podatki so nato prikazani na zemljevidu Evrope, iz katerega lahko odčitamo, kako daleč je že pomlad, oziroma kam vse so se že vrnilne štiri izbrane vrste ptic. V prihodnosti bo mogoče primerjati podatke iz različnih let in ugotavljati, kako različni dejavniki vplivajo na prihod ptic selivk na gnezdišča. Vseevropski projekt koordinirajo poljski partnerji BirdLife, v njem pa sodeluje že prek 25 držav. Verzija, ki si jo trenutno lahko ogledate na spletu, se bo v prihodnosti še spremenjala in dopolnjevala.

Obišcite www.springalive.net in tudi vi sporočajte o svojih prvih opazovanjih znanilcev pomlad!

1: Na izletu na Zbilje smo opazovali velikega žagarja (*Mergus merganser*), ki se mu kljub poznemu datumu še ni uspelo povsem pregoliti v odraslo svatovsko perje. Nenavadno je bilo tudi to, da se je prehranjeval s kruhom, namesto da bi lovil ribe. Da je tako zaostajal za sovrstniki, je bilo verjetno krivo njegovo poškodovanje oko.
foto: Eva Vukelič

2: Zbilje je eno najbolj zanimivih območij za zimsko opazovanje vodnih ptic v osrednji Sloveniji.
foto: Eva Vukelič

Izdelovali smo gnezdilnice

//Tanja Šumrada, 14 let

1 in 2: Iz deščic so spretne roke izdelale gnezdilnice, v katere se bodo spomladi naselili plavčki in velike sinice.
foto: Vojko Havliček

3: Mladi Leščani, željni ornitološkega znanja, so zakoračili za Borisom Kozincem.
foto: Nejc Čad

V sredo, 1. marca 2006, smo se zbrali na prvi delovni akciji mladinske sekcijs DOPPS. Izdelovali smo gnezdilnice za veliko sinico in plavčka. Celotna akcija je potekala pod vodstvom Vojka Havlička in Ivana Kogovška, ki sta tudi nažagala les in pripravila orodje. Ob začetku, ob peti uri, se nas je zbralo že kar lepo število. Vojko nam je razložil potek dela in hitro smo se razdelili v skupine ter se lotili dela. Večina se je posvetila sestavljanju, najmlajši pa so z EVO označevali luknje za vijake, ki jih je nato izvrnila udeleženka s strojem. Vsi udeleženci krožka radi sodelujemo, posebno pri delu na terenu, saj imamo radi ptice in naravo. V jesenskih in zimskih dneh smo običajno vadili skiciranje in prepoznavanje ptic s pomočjo priročnikov in obgleđanju diapozitivov. Vsako leto smo si ogledali tudi ptičji svet na Blejskem in Bohinjskem jezeru in nam najbližjem bajerju pri Šobcu. Od vodnih ptic mi je najbolj ostala v spominu raca mandarinka, ki je prepoznavna po oranžnih jadrih in je najbarvitnejša ptica. Čistodružač je bil pozimleta 2002/2003, ko smo v Brjah popisovali tam prezimajoče ptice. Skupaj z mentorjem nas je sodelovalo deset popisovalcev. Neokrnjeni svet ob Savi Dolinki (med Zasipom in blejskim mostom), ki je v nevarnosti, da ga uničijo zaradi načrtovane graditve elektrarne, smo obiskali štirikrat v decembru in štirikrat v januarju. Posamezen popis je trajal od štiri do pet ur, nekajkrat smo delali v zelo visokem snegu. Najzanimivejše se mi je zdelo opazovanje črne žolne, ki sem jo videl prvič.

Poleg tega najzahtevnejšega projekta smo učenci opravili še številne druge in uspešno sodelovali na srečanjih mladih ornitologov Slovenije. ●

Ornitološki krožek na osnovni šoli v Lescah

//Gašper Kos

Recept za lojne pogäče

//Sara Šemrov, 14 let

V torek, 24. januarja, smo se člani ljubljanske sekcije DOPPS zbrali na skupni akciji izdelovanja lojnih pogäč. Za material in organizacijo sta poskrbela Vojko Havliček in Ivan Kogovšek.

Ko sva s prijateljico prišla v delavnico, so tri mlajše deklice že vneto polnile plastične posodice s sončničnimi semenimi. Topljenje loja je prevzel Dare Fekonja, drugi pa smo tako ali drugače pomagali pri rezanju žice, polnjenju posodic s semenimi in vlivanju loja nanje.

Če se slučajno najde kdo, ki bi rad lojne pogäče izdeloval tudi doma, navajam recept: najprej vzamemo posodice, ki so lahko različnih oblik – to pač prepuščam vaši domisljiji – in jih napolnimo s semenimi. Potem vzamemo

→ RAZPIS ZA MLADINSKI ORNITOLOŠKI RAZISKOVALNI TABOR NA GORENSKEM

Tudi letos bomo organizirali ornitološki tabor za mlade. Potekal bo na Gorenjskem, predvidoma med 24. in 30. junijem. Tabor je namenjen mladim ornitologom med 12. in 18. letom, ki bi se želeli poglobiti v raziskovalno delo na področju ornitologije in naravovarstva, izpopolniti v prepoznavanju ptic ter se ob tem družiti in izmenjevati izkušnje z vrstniki, ki jim je skupno zanimanje za ptice in naravo. Število udeležencev je omejeno na 25. Predprijava pošljite po navadni ali elektronski pošti najkasneje do 30. aprila 2006 na naslov DOPPS ali eva.vukelic@dopps-drustvo.si s pripisom »prijava na tabor«. V prijavi navedite osebne podatke (ime, priimek, naslov, datum rojstva in telefon ter elektronski naslov, če ga imate) ter napišite, kaj bi se na taboru želeli naučiti. Prijavljeni boste najkasneje do 1. junija obveščeni o podrobnostih v zvezi s taborom.

približno 40 cm dogo žico in jo na eni strani spiralasto zvijemo ter jo potisnemo med semena v posodici. Drugi konec žice mora gledati ven vsaj 10 cm. Naslednji korak je, da stopimo goveji loj nad ognjem in ga z zajemalko previdno zlijemo čez semena v posodici. Tako je lojna pogäča že skoraj pripravljena. Pustiti moramo le še, da se loj posuši.

Ob delu smo tudi pojedli kakšen piškot in se pogreli z čajem (oziroma odrasli z vinom).

Pridno smo začeli in tudi hitro končali. Na koncu smo tudi vse pospravili.

Preden smo odšli, si je še vsak vzel, kolikor je hotel lojnih pogäč. Tiste, ki pa so ostale, bodo porabili na DOPPS-u. Delavnica mi je bila zelo všeč in upam, da bo na DOPPS-u še več takih koristnih akcij. ●

1: Pogačarji pri delu
foto: Vojko Havliček

2: Veliki detel (*Dendrocopos major*)
loj še posebej ceni.
Na lojne pogäče s sončničnimi semenimi pa prihajajo predvsem manjše semenojede ptice.
foto: Ivan Esenko

Krakovski gozd

//Andrej Hudoklin

1: V pragozdnem rezervatu gnezdi 36 vrst ptic.
foto: Andrej Hudoklin

2: Hrast v Malencah je najmogočnejše krakovsko drevo.
foto: Andrej Hudoklin

3: Veliki detel najbolj pogost med detli
foto: Andrej Hudoklin

4: Plavček, pogosta vrsta dvoživke v Krakovskem gozdu.
foto Andrej Hudoklin

5: Mali klinkač (*Aquila pomarina*) v Sloveniji gnezdi edinole v Krakovskem gozdu. Opazujemo ga lahko pri lovnu nad okoliškimi polji in travniki.
foto: Andrej Hudoklin

Zemljevid:
vir GURS

na travniku pri lovski koči v Trsteniku, v bližini Sajevca.

Ptice na območju

Obsežnost nižinskega gozdnega ekosistema, težko prehodna močvirna tla, bujna vegetacija in roji komarjev dajejo številnim pticam v obdobju gnezdenja idealno zatočišče. V Krakovskem gozdu in njegovi bližnji okolini je bilo tako zabeleženih več kot 100 gnezdk. Med ornitologij je zaslovel kot gnezdišče črne štorklje (*Ciconia nigra*) in malega klinkača (*Aquila pomarina*). Velike letalce najlaže občudujemo z gozdnega obroba, ko se v času termike dvigajo pod nebo. Na veliko presenečenje je bila 2005 potrjena tudi gnezditve orla belorecpa (*Haliaeetus albicilla*), ki je pogosto opažen pri prehranjevanju ob reki Krki.

V ohranjenih gozdnih sestojih preseneča bogastvo gozdnih ptic. Ustreza jim strukturiran gozd s številnimi odmrlimi drevesi, še zlasti v osrednjem delu, kjer je tudi pragozdn ostank. Najlaže je izslediti detle, ki z glasnim trkanjem označujejo gnezdelne teritorije. Krakovski gozd je znan kot domovanje ene največjih slovenskih populacij srednjih detlov (*Dendrocopos medius*). Vhodi v njihova dupla so nekoliko manjši kot pri prav tako pogosten velikem detlu (*Dendrocopos major*). Praviloma so na mestih, kjer so se že naselile drevesne gobe, da si laže sklešejo dupla. Zapusčena dupla detlov, pivk (*Picus canus*), še zlasti pa zelenih žoln (*P. viridis*) omogočajo gnezdenje vse bolj ogroženemu golobu duplarju (*Columba oenas*) ter redkemu poletnemu gnezdlcu belovratemu muharju (*Ficedula albicollis*), ki ima tu skoraj polovico slovenske populacije. Pogosti so tudi sivi muharji (*Muscicapa striata*), skupaj pa se pojavljata kratkoprsti (*Certhia brachydactyla*) in dolgorsti plezalček (*C. familiaris*). Med sovami preseneča

kozača (*Strix uralensis*), ki sicer ni tipična prebivalka nižinskih gozdov. V trtiščih v Trsteniku in ob Martinku se oglašata kobiličar (*Locustella naevia*) in rečni cvrčalec (*L. fluviatilis*), na travnikih ob Račni pa kosec (*Crex crex*). Za opazovanje je zanimiv stik gozda s Krko, kjer so zabeležena opažanja redkih selivcev.

Zaradi ogroženih ptic je Krakovski gozd opredeljen kot mednarodno pomembno območje za ptice in kot del evropskega ekološkega omrežja Natura 2000.

Druge zanimivosti

Posebnost Krakovskega gozda so nižinski hrastovi sestoji, ki so v slovenskem merilu prava redkost. Floristično izjemna je gozdna podrast, še posebno redki dacijski pljučnik (*Pulmonaria dacica*), nožična pasja čebulica (*Gagea spathacea*), močvirška logarica (*Fritillaria meleagris*) in barjanska vijolica (*Viola uliginosa*). Mokrišče je idealen živiljenjski prostor dvoživk. Zabeleženih je kar 11 vrst, največ pozornosti pa so deležni plavčki (*Rana arvalis*), ki so jih domačini nekdaj lovili. V podrasti se skriva pestra favna malih sesalcev, zato so pogosto opažene divje mačke. S Krakovskim gozdom je povezan znani Jozef Ressel (1793-1857), izumitelj ladijskega vijaka. Okoli leta 1820 je opravil geodetsko izmero nepreglednih gozdnih površin in njihovo delitev na gozdne oddelke, med katerimi so bili izkopani jarki in urejene dostopne poti, ki so v rabi še danes. ●

Dostop

Najboljše izhodišče za ogled Krakovskega gozda je Kostanjevica na Krki. Na obrobju mesta je pri gostilni Žolnir izhodišče 8 km dolge Resslove poti. Krožna pešpot povezuje močvirje Trstenik, osrednji del gozda z naravnim rezervatom in poplavne travnike ob reki Krki. Opremljena je s pojasnjevalnimi tablami. Če želite izhodišče pomakniti globlje v gozd, lahko začnete sprehod

Lesna sova v avtu

//Petra Vrh

1: Ko se je omotična lesna sova (*Strix aluco*) prebudila v toplem avtu, se je končala njen krotkost. Hotela je le še svobodo. foto: Davorin Tome

→ Postani član DOPPS, pridruži se nam!

Želite prispevati k ohranjanju našega naravnega bogastva in k povečanju družbene veljave varstva ptic in narave? Morda želite aktivno sodelovati v ornitoloških in naravovarstvenih projektih? Ali pa si želite le prijetne družbe z drugimi ljubitelji ptic in narave? Vse to vam prinaša članstvo v Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS.

Poleg že omenjenih možnosti se boste lahko brezplačno udeleževali številnih izobraževalnih izletov in predavanj širom Slovenije ter prejemali revijo Svet ptic, prvo slovensko poljudno revijo o pticah. Mogoče vas zanima strokovno delo in se boste odločili še za *Acrocephalus*.

Naše poslanstvo je varovanje ptic in njihovih habitatov. Tega uresničujemo s skupnimi močmi, zato je prav vsak posameznik pomemben člen verige, v kateri lahko pripomore k varstvu narave. Svojo namero o včlanitvi sporočite na naš naslov: **DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana, e-mail: dopps@dopps-drustvo.si ali nas pokličite na tel. 426 58 75**. Poslali vam bomo pristopni paket. Postali boste del organizacije, ki deluje v javnem interesu varstva narave in je partner svetovne zveze za varstvo ptic.

S tem boste storili uslugo pticam, naravi in nenazadnje tudi ljudem.

jo odpeljem domov in ji pomagam k čimprejšnjemu okrevanju. Komaj sem premogla toliko poguma, da sem jo od zadaj zagrabil za peruti in telo in odnesla proti avtu. Sova se ni upirala! Ker sem imela avtomobilski prtljažnik poln, sem jo položila za voznikov sedež in jo pokrila z odejo. Tako sva se odpeljali proti Ribnici. Med potjo pa me je obšla slaba slutnja, da se lahko ta sovica v toplem avtu »strezni« in zleti po avtu. Ni minilo 5 minut, ko je zaplahutalo po avtu. Od strahu in groze sem začela vpiti in stiskati vrat med ramena, da se mi ne bi zaletela v glavo. Moje vpitje je prestrašilo tudi sovo in umaknila se je na zadnjo polico avtomobila. Brž ko je bilo mogoče, sem se ustavila na najbližji stranski cesti in skočila iz avta. Ko sem se malo pomirila in ugotovila, da sova človeku le ni »smrtno nevarna«, sem se usedla nazaj v avto in jo odpeljala stran od glavne ceste v gozd, da ne bi še enkrat zletela na cesto. Odprla sem prtljažnik in upala, da bo moja sopotnica srečno odletela, kajti v nasprotnem primeru bi se nadaljevala burleskna zgodba dekleta, ki lovi opotekajočo se sovo in po možnosti zraven še vreči od strahu, da je sova ne bi okljuvala. Ko je uvidela, da ima prosti pot na svobodo, je razprla peruti in dostojanstveno odletela proti gozdu. Zaželeta sem ji le še malo več pazljivosti pri prečkanju cest in se z lepim občutkom, da sem ji rešila življenje, odpravila proti domu. ●

Pita - plahi škrat tropskega pragozda

//Al Vrezec

Pisalo se je leto 1999, ko sem se v pozni jeseni potikal po tropski malezijski deželi in stikal za pticami eksotičnega videza. Tropski ptičji svet s svojo neverjetno pestrostjo oblik, barv in glasov navda opazovalca ptic, vajenega domače evropske klasike, do te mere, da kakor otrok po trgovini z igračami z daljnogledom v roki brezglavo bega po terenu. Čeprav se tropске ptice vsaj na videz bolj malo menijo za dnevne cikle, je kljub vsemu zgodnje jutro tudi v tropih tisti pravi čas za iskanje skritih redkosti. Vsi moji sopotniki na malezijskem popotovanju so še spali, ko sva se nekega zgodnjega jutri v trdi temi z malezijskim kolegom Akijem odpravila na ptičarijo v naravnem parku Kuala Selangor. Z lučmi v rokah sva jo mahnila v bližnji, pomislite, benjaminov gozd. Kdo bi si mislil, da iz tako klavrne lončnice fikusa benjamina, kot jih poznamo na Slovenskem, lahko zrastejo tako mogočna drevesa, seveda v svojem domačem tropskem kvartirju. Tiho sva se po gozdni stezi pomikala v svežem, a za nas Evropejce toplem jutru. Vse je še spalo, celo petelini bankivske kokosi (*Gallus gallus*), ki jih je po tukajšnjih gozdovih vse polno, še niso dvignili svojega jutranjega glasu. Nemirno sva si z lučmi razsvetljevala v mrak zavito vejevje in oprezala za specimi pticami. Natin cilj je bila mangrovska pita (*Pitta megarhynchos*), plahi gozdni škrat pisane oprave, dolgih nog, kratkega repa in obilnejše postave. Pite so ene najbolj skrivnostnih prebivalcev tropskih gozdov, o katerih je še vedno zelo malo znanega. Čeprav so to dnevne ptice, jih bomo podnevi le stežka uzrlji, saj so neverjetno plahе. Pravi čas, da se s to skrivnostno ptico srečamo, je zato pozen večer ali zgodnje jutro, ko dremajo po vejah, navadno dober meter od tal. Pa tudi to je zaradi njihove redkosti in neprehodnosti tropskega gozda dokaj redek pojav. Polnima pričakovanj, a vendar z neko mero dvoma, se je v soju bateriske luči na veji pred nama prikazal

2: Pita – plahi tropski pragozdni škrat. Na sliki modroperuta pita (*Pitta moluccensis*). foto: Al Vrezec

3: Mangrovska pita (*Pitta megarhynchos*) v soju trepetajoče svetilke foto: Al Vrezec

Spremenljivi prodnik (*Calidris alpina*)

Fotografija je z otoka Paga. Spremenljivih prodnikov načeloma ni težko fotografirati, saj niso plšni. Pogosto se mu lahko približamo brez vsakega kritja, les počasno in potrežljivo hojo, in sicer tak obližu, da ga ne moremo več izostriti. Več težav nam povzroča zaradi nenehne aktivnosti. Premakne se, še preden izostrimo in pritisnemo. Na tej fotografiji pa je bilo treba kar nekaj časa čakati tudi na to, da sta oba prodnika hkrati dvignila glavo. Fotografija sicer ni primerna za določanje vrste, lepo pa prikazuje vrsto v njenem habitatu.

Davorin Tomec, Ljubljana

Obredna potrditev partnerstva (razkazovanje, šopirjenje) belih štokrelj (*Ciconia ciconia*) ob prihodu na gnezdo

Par belih štokrelj (*Ciconia ciconia*) uporablja gnezdo na dimniku hiše v Lahovrăh že nekaj let. Vsakoljeto navadno uspešno spijeeta od 2 do 3 mladič (H. Ciglič, ustno). Očitno jima tudi delno vlažni travniki ob potokih Reki in Pšati v okolici dajejo dovolj hrane. Tudi večino orníc ob priložnosti prečešeta. Pobirata predvsem deževnike.

Lani sta se dva mladiča izvalila dokaj pozno, v začetku julija.

Eden je kmalu poginil, drugi, srečnejši, pa je zapustil gnezdo šele v začetku septembra. Z enim od staisev se je v rojstnem kraju zadřeval vse do prvih dni novembra. Razen v času hranja sta se največ zadřevala na gnezdu ali v bližnji okolici.

Tone Trebar, Pestomikova 17, 4000 Kranj, e-mail: tometrebar@volha.net

avtorji:

Marjana Ahačič
Tomaž Jančar
Leon Kebe
Andrej Medved
Tomaž Mihelič
Tadeja Oven
Borut Rubinič
Željko Šalamun
Nataša Šalaja
Barbara Vidmar

fotografi:

1: Andrej Medved,
Borut Rubinič
4: Tomaž Jančar
7: Borut Mozetič
9, 13: Borut Rubinič
12: arhiv DOPPS
14: Tomaž Mihelič
15: Dušan Klenovšek

1// Novi sodelavki v pisarni DOPPS

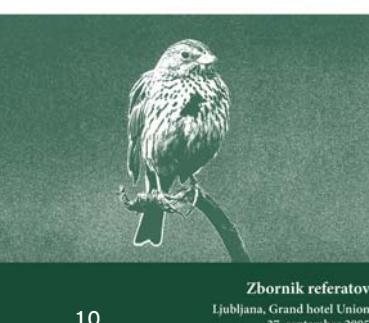
Zaposlenim v pisarni DOPPS sta se v zadnjem času pridružili še dve novi sodelavki. Tadeja Oven, diplomantka Fakultete za organizacijske vede, je od jeseni zaposlena na delovnem mestu vodje informacijskega centra naravnega rezervata Škocjanski zatok. Tadeja od septembra 2005 dela v koprski pisarni DOPPS, kjer je doslej skrbela predvsem za to, da so postopki za izvedbo javnega natečaja tudi formalno gladko tekli. Sodeluje tudi pri vodenju projekta Škocjanski zatok – učilnica v naravi za vsakogar, ki se sofinancira iz evropskega programa Interreg IIIA Slovenija-Italija. Kasneje bo aktivno prevzela vodenje novega informacijskega centra v Škocjanskem zatoku. Ukvajala se bo tudi s pripravo prireditev in promocijo rezervata ter se posvečala delu z obiskovalci.

</div

Natura 2000

Izzivi za kmetijstvo, gozdarstvo, razvoj podeželja in ohranjanje biotske pestrosti v Sloveniji

10

12

13

14

15

9// Gostili smo črnogorske ornitologe

V začetku marca so v okviru partnerskega projekta »IBA for your future« v Ljubljani prišli ornitologi in novinarji iz Črne gore.

Ekipa, ki se bo v Sloveniji seznanila z mehanizmi vseevropskega naravovarstvenega omrežja Natura 2000, je bila sestavljena iz članov Centra za zaščito in proučevanje ptic Crne gore (CZIP), nevladne organizacije Educo in novinarke ter režiserja/snemalca RTV Črna gora.

Namen obiska črnogorske ekipe je bil pridobitev strokovnega

znanja glede kriterijev za opredelitev Mednarodno pomembnih območij za ptice Posebnih območij varstva, priedbe mednarodnih kriterijev na nacionalni nivo, opredelitev ustrezne metodologije za izbiro najpomembnejših območij in pravno-legalnih osnov za opredelitev ter varstvo in promocijo za ptice pomembnih območij.

Udeleženci delavnice so v prvih dneh obiska spoznali več

različnih ravnin zaščite Posebnih območij varstva – krajinski park (Sečoveljske soline), naravni rezervat (Škocjanski zatok), regijski park (Notranjski regijski park) ter nacionalni park (Triglavski narodni park) kot tudi območja, ki so formalno vključene v vseevropsko Natura 2000, vendar so trenutno še brez organiziranega sistema zaščite ali uprave – Ljubljansko barje, Snežnik in Planinsko polje.

Drugi del delavnice je večinoma potekal v prostorih DOPPS v Ljubljani, kjer smo udeležence seznanili z različnimi vidiki in ravnnimi ornitološkega naravovarstvenega dela – od osnovnega favnističnega, bolj poglobljenega varstvenega, do administrativnega, finančnega, promocijskega in varstveno-aplikativnega.

Ornitologe in naravovarstvenike je v prvem delu srečanja spremljala snemalna ekipa Radiotelevizije Crna gora, ki je posnela dokumentarec o vzpostavljanju in delovanju omrežja Natura 2000 v Sloveniji. Snemanje je omogočil sorodni projekt NVO Educo iz Podgorice. BR

prejel elaborat, ki so ga izdelali mag. Urša Komac, Špela Kuhar, Robert Potokar, Ajdin Bajrovič in Mateja Šetina. Po besedah Roberta Potokarja skuša njihov elaborat vzpostaviti stik med naravo in arhitekturo. Zaradi tega so izhajali iz trstičja ter vse objekte vzeli kot gnezda v trstičju.

Idejna zasnova za oblikovanje objektov bo podlagata pripravo gradbene dokumentacije. Na osnovi slednje bomo lahko za graditev pridobili potrebna finančna sredstva iz evropskih skladov. V prihodnjih nekaj letih bomo tako zgradili vse potreben infrastrukturo za obiskovalce: informacijski center, osrednjo opazovalnico, opazovalnico pod ankaransko vpadnicijo, objekt ob vstopu z ankaranske vpadnice, pa tudi hlev z oboro

za pašne živali. Učne poti z mlakami in opazovališči pa bodo zgrajene že letos v okviru potekajočih projektov, sofinanciranih iz evropskih programov.

Poleg ohranjanja in zagotavljanja večje biotske raznovrstnosti bo Škocjanski zatok pripomogel tudi k večji kakovosti življenja prebivalcev Kopra in okoliških krajev.

Ureditev naravnega rezervata bo poudarila izjemen ekološki in krajinski pomen Škocjanskega zatoka ter bo prispevala k povečanju dodane vrednosti mesta Koper s prostorskoga vidika, ki ga rezervat v urbanem okolju nedvomno prinaša. TO

10// Izšel je zbornik referatov s konference o izzih Nature 2000 v Sloveniji

V začetku marca smo izdali zbornik referatov, predstavljenih na konferenci o izzih Nature 2000 v Sloveniji. Konferenca je potekala v Ljubljani 27. septembra 2005 v prostorih Grand hotela Union. Namen konference je bil predvsem soočiti predstavnike različnih držav in drugih odgovornih ustanov ter v visokem strokovnem krogu predstaviti različna sektorska izhodišča in razmišljanja glede celostnega razvoja posebnih varstvenih območij Natura 2000 v Sloveniji.

Na konferenci so s svojimi strokovnimi referati sodelovali predstavniki Evropske komisije, Ministrstva RS za okolje in prostor, Ministrstva RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Sveta RS za trajnostni razvoj, Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, Zavoda RS za varstvo narave, Zavoda za gozdove Slovenije, mednarodne organizacije BirdLife International, Royal Society for the Protection of Birds iz Velike Britanije in Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia).

Strokovni referati so zdaj združeni v zborniku konference, ki je izšel v omejeni nakladi, zato pa bo njegova vsebina dostopna v digitalni obliki na spletni strani www.ptice.org. AM

11// Notranjska sekcija DOPPS

Zimsko štetje vodnih ptic je dogodek, ki meni pomeni začetek novega ornitološkega leta. Notranjska sekcija vedno pripravi skupinsko štetje na Cerkniškem jezeru in tako združimo

prijeten izlet s koristnim delom. Vedno se nam pridružijo tudi kolegi iz drugih sekcij in celo takšni, ki niso člani društva. Letos nas je sedemnajst opazovalo in štelo zimske perjad. Seveda smo člani Notranjske sekcije tudi posamezno pretevali vodne ptice na kraških poljih.

Poleg tega izleta smo letos v sodelovanju z Notranjskim regijskim parkom organizirali že dve predavanji. Vsak tretji četrtek v mesecu se člani notranjske sekcije zberemo na največkrat ornitološko obarvanem predavanju. Na uvodnem predavanju v letošnjem letu nam je Lara Jogan Polak predstavila Naturo 2000 na Notranjskem. Predavateljica nam je zelo slikovito posredovala nekaj splošnih informacij o evropskem ekološkem omrežju Natura 2000 in Cerkniškem jezeru kot sostavnem delu tega omrežja. Zaradi aktualne teme je to predavanje vzbudilo veliko pozornosti tudi med širšo publiko. Predavanja se je udeležilo več kot petdeset navdušencev iz bližnje in daljne okolice.

Slavko Polak pa nam je mesec dni kasneje opisal svojo udeležbo na mednarodni speleobiološki konferenci v osrednji indijski državi Chhattisgarh. Seveda nam je predstavil tudi ptice, ki jih je srečal na svoji poti. Kot odličen iz duhovit predavatelj nam je priporovedal še o mnogoterih stvareh, ki jih je priložnostno srečal. Tudi ta večer se nas je zbral več kot petdeset.

Do poletja se bomo še dvakrat srečali na predavanjih, potem pa nas čakajo izleti in akcije. Se vidimo! LK

12// Srednješolci o Naturi 2000

Sredi marca smo za tri razrede drugega letnika Tehniškega šolskega centra v Kranju pripravili predavanja o pomenu varstva narave, omrežja Natura 2000 in seveda o pticah, ki živijo na teh območjih. Dijaki so zanimali sprejemajo informacije, ki so bile za večino nekaj novega.

DOPPS je v okviru projekta Natura 2000 in EU – nova priložnost za vas (financira ga Evropska komisija, direktorat za širitev) doslej med drugim pripravil kar nekaj izobraževalnih aktivnosti za mlade. Jeseni smo tako skupaj s študenti geografije raziskovali Ljubljansko barje, mlade ornitologe smo peljali na ekskurzijo na

zadrževalnik Medvedce in glinokope pri Pragerskem, ki so prav tako v območju Natura 2000, pripravili smo naravoslovne dneve za srednješolce, nekaj jih je še v načrtu. Že v prihodnjem mesecu bomo pripravili še eno delavnico za študente.

Prav mladi z največjim zanimanjem sprejemajo informacije o pticah, naravi in naravovarstvu, čeprav – posebej srednješolcem – mnogokrat odpiram čisto nov pogled na svet. Prepričani pa smo, da so prav mladi tisti, ki bodo znali razumeti, kako ključnega pomena je ohranjanje narave ne le za ptice, temveč tudi za nas. MA

13// Delavnica »Monitoring mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA)« v Lizboni

Glavna tema delavnice, ki je med 12. in 17. marcem potekala v Lizboni, je bila zagotoviti ustrezni monitoring stanja habitatov in ključnih populacij ptic na mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA). Na delavnici smo predstavniki IBA koordinatorjev pri evropskih partnerjih BirdLife International pod vodstvom evropskega in globalnega sekretariata zveze natančno preučili možnosti za monitoring območij. Ta obsegja spremljanje stanja populacij in habitatov na območjih, spremljanje potencialnih in obstoječih groženj in podobno. Kriteriji za spremljanje stanja IBA bodo poenoteni povsod v Evropi, zbrani bodo v posebej pripravljeni bazi podatkov ter vsakih nekaj let objavljeni v posebni publikaciji zveze BirdLife International.

Pomemben rezultat delavnice je tudi odločitev glede načina določanja t.i. ugodnega ohranitvenega stanja – določanja velikosti populacij posameznih ključnih vrst ptic na IBA, ki ponazarjajo optimalno populacijsko kapaciteto na posameznem IBA.

To je pomembno orodje za naravovarstvena prizadevanja. Določili smo tudi objektivni način ocenjevanja ogroženosti IBA, ki bo državi in DOPPS zelo pomagal pri sanaciji problemov oziroma postavljanju prioriteta pri načrtovanju in uresničevanju naravovarstvenih akcij. BR

14// Sodelovanje DOPPS-a v projektu Phare v Topli

Društvo sodeluje kot partner v projektu Phare Krajinski park Topla, ki se je začel lani jeseni in bo trajal leto dni. Ena izmed osnovnih nalog našega dela projekta je priprava smernic za načrt upravljanja vrst ptic, v okviru katerih je Topla opredeljena kot del Posebnega območja varstva (SI 5000024 Kamniško-Savinjske Alpe in vzhodne Karavance). Ptice Tople poznamo zelo dobro, saj je bila prav Topla izhodišče skupinskega popisa NOAGS leta 2004. Topla pa ni samo topla, v bistvu

je vroča točka znotraj območja SPA, saj v njej gnezdijo prav vse kvalifikacijske vrste, zaradi katerih je bilo celotno območje SPA sploh opredeljeno. To so sokol selec (*Falco peregrinus*), belka (*Lagopus mutus*), rušivec (*Tetrao tetrix*), gozdnji jereb (*Bonasa bonasia*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*) in koconogi čuk (*Aegolius funereus*). Od ciljih vrst smo leta 2005 v projektu popisali še gozdnega jereba, saj ga je s spomladanskimi popisi težko zaobjeti. Podatki z vseh popisov bodo osnova za pravstvo naravovarstvenih smernic.

Pri projektu pa bomo zagotovili tudi fotografiske vsebine na temo ptic in sodelovali v akcijah, povezanih z informiranjem, izobraževanjem in osveščanjem ciljnih skupin.

Nosilec projekta je Občina Črna na Koroškem, v partnerstvu pa je tudi Zavod za varstvo narave. Vsi smo k projektu pristopili z velikim navdušenjem in ciljem, da projekt pomembno vpliva k blaginji ljudi in narave tega območja. TM

15// Odziv na pojav HPAI v Sloveniji

Pojav visoko patogene aviarne influence (HPAI) pri prostoživečih pticah februarja letos je v Sloveniji sprožil velik medijski odziv. Na društvu smo bili pripravljeni, saj smo dogajanja na temo ptic spremljali že od jeseni. Skupaj s Prirodoslovnim muzejem Slovenije, kjer je delo vodil dr. Tomi Trilar, smo bili v stalni navezi z Veterinarsko upravo RS. Pozornost, ki je bila vseskozi namenjena reki Dravi, se je izkazala za upravičeno, saj je virus v Sloveniji izbruhnil prav tam. DOPPS-ov odlični vpogled v stanje ptičjih populacij se je izkazal kot izredno pomemben pri razumevanju razlogov za okužbe in napovednih njihovega širjenja. V času izbruhu smo aktívno sodelovali z Državnim središčem za nadzor bolezni, ki se je pri ukrepih pogosto odločalo ravno na podlagi naših podatkov in argumentov. Stanje na terenu bomo pozorno naprej spremljali tudi v prihodnji. Aktivno sodelovanje z mediji in odgovarjanje na ornitofon se je izkazalo za zelo pomembno, saj smo tako preprečili napačno razumevanje vlogе prostoživečih ptic in pretiran strah pred morebitnimi okužbami človeka, s tem pa marsikatero ptico rešili gotovega pregona. TM

Luciano

Tatjana

VSE TE ČAKA.

Naročniško prodajna akcija Penzion plus

Vsi upokojeni ali starejši od 60 let lahko izberete prijazen **Samsung X200** z izpisom velikih številk na zaslonu ali **Sony Ericsson K300i** z možnostjo snemanja videoposnetkov.

Na naročniško razmerje Penzion plus lahko **vežete do štiri družinske bonuse** in si tako zagotovite do **400 SIT popusta pri mesečni naročnini.**

To razmerje lahko sklenejo tudi polnoletni prejemniki invalidskega nadomestila (na odločbi SPIZ oziroma zadnjem odrezku SPIZ je šifra 01 ali 09).

* Ceni vključujejo DDV. Akcija traja do odpodnega zalog. Pogoji: sklenitev/podaljšanje naročniškega razmerja Penzion plus za **12 mesecev**. Velja za vse, ki nimate veljavnih aneksov, podpisanih pred 5. 2. 2005, oziroma nimate veljavnega aneksa GSM št. 8/2005.

Samsung X200
4.900 SIT*

Sony Ericsson K300i
9.900 SIT*

+ dežnik za dva

ŽIVLJENJE NISO LE BESEDE

WWW.MOBITEL.SI